

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Integrační centra v Pardubicích

Jitka Kubínová

Diplomová práce

2012

- 7 -

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jitka Kubínová**
Osobní číslo: **H10561**
Studijní program: **N6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Integrační centra v Pardubicích**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce bude kopilací děl autorů, kteří se danou problematikou zabývají. Budou zde zahrnuta data z dříve již uskutečněných výzkumů doplněná o informace získané mnou prováděnými výzkumy (metody kvalitativního výzkumu - strukturované, polostrukturované a neformální rozhovory). Cílem práce bude zjistit, jakým způsobem fungují a napomáhají integrační centra cizincům zejména v Pardubicích.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1) Menšiny a migranti v České republice : [my a oni v multikulturní společnosti 21. století] / Tatjana Šišková (ed.), Praha : Portál, 2002 2) Cizinecké komunity z antropologické perspektivy : vybrané případy významných imigračních skupin v České republice / Zdeněk Uherek, Zuzana Korecká, Tereza Pojarová a kol., Praha : Etnologický ústav AV ČR, 2008 3) Česká politika v Evropské unii : evropský integrační proces a zájmy České republiky / Vít Dočkal, Petr Fiala ; Petr Kaniok, Markéta Pitrová (eds.), Brno : Masarykova univerzita : Mezinárodní politologický ústav, 2006 4) Evropanství a integrace / František Mezihorák, Olomouc : Nakladatelství Olomouc, 2003 5) Evropská integrace a Česká republika / Antonín Peltrám a kolektiv, Praha : Grada, 2009

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Tomáš Boukal, Ph.D.**
Katedra sociálních věd

Datum zadání diplomové práce: **30. dubna 2011**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2012**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Zbyněk Andrš, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2011

Souhrn

V předkládané práci přiblížím nejen činnost Integračních center v Pardubicích, ale i služby, které nabízejí svým klientům. Práce je rozdělena do dvou částí. Teoretická část se zabývá základními tématy, která jsou úzce spjata s tématem. V praktické části pomocí polostrukturovaných rozhovorů zjišťuji informace, které poté podrobím analýze.

Klíčová slova

Integrační centra - integrační politika - migrace - etnická skladba - integrace

Title

Centers of integration in Pardubice

Abstract

In my study I approach, not only the activity centers of integration in Pardubice, but also the services, which they offer to their clients. The work is divided into two parts. The theoretical part deals with basic concepts that are closely linked with the topic. In the practical part by semistructured interviews find information then submit to analysis.

Keywords

Centers of integration - integration policy - migration - ethnic composition - integration

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména ze skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněná ode mě požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše. Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 25. 6. 2012

.....
Jitka Kubínová

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Tomášovi Boukalovi,
Ph.D. za laskavé vedení práce a podnětné konzultace.

Obsah

1. Úvod.....	- 14 -
2. Historie etnické skladby České republiky.....	- 16 -
3. Kulturní a sociální různosti etnických skupin..	- 17 -
4. Strategie koexistence s českou společností.....	- 19 -
5. Kdo jsou přistěhovalci v ČR?.....	- 23 -
6. Cílové destinace migrace v rámci ČR.....	- 24 -
7. Pozice cizinců na pracovním trhu v ČR.....	- 25 -
8. Integrace přistěhovalců ze třetích zemí.....	- 27 -
9. Integrační modely národních států.....	- 28 -
9. 1. Integrační politika a Migrační politika...	- 28 -
9. 2. Integrační politika evropských států.....	- 30 -
9. 3. Francie.....	- 30 -
9. 4. Německo.....	- 32 -
9. 5. Velká Británie.....	- 35 -
9. 6. Současné migrační a integrační politiky v ČR-	38 -
10. Popis a historie Integračních center v Pardubicích.....	- 42 -
10. 1. Centrum na podporu integrace cizinců (CPIC)-	43 -
10. 2. Poskytované služby CPIC.....	- 44 -
10. 3. Most pro lidská práva.....	- 48 -
11. Praktická část.....	- 50 -
11. 1. Výzkumné téma.....	- 50 -
11. 2. Metodologie.....	- 51 -
11. 3. Výzkumné otázky.....	- 51 -
11. 4. Zjištěné informace.....	- 55 -
12. Závěr.....	- 87 -
13. Použitá literatura.....	- 89 -

1. Úvod

V předkládané práci se budu zabývat Integrovanými centry v Pardubicích. Tato centra jsou navštěvována migranty ze třetích zemí žijící v Pardubicích. Tito migranti a zaměstnanci integračních center budou moji cílovou skupinou.

Minulou zimu jsem byla zainteresována v projektu, který byl pod záštitou Magistrátu města Pardubice. Tento projekt se snažil zjistit potřeby cizinců v Pardubicích. Během tohoto výzkumu jsem získala mnoho kontaktů a informací, které mě inspirovaly pokračovat v uvedeném tématu v rámci mé diplomové práce. V současné době v Pardubicích fungují dvě podpůrná integrační centra. Prvním z nich je Most pro lidská práva, který je financován městem Pardubice. Na druhé straně je v Pardubicích Centrum na podporu integrace cizinců, jež je zřizováno Ministerstvem vnitra. Hlavním tématem mé diplomové práce je zjistit nejen jak fungují samotná integrační centra v Pardubicích, ale jaké služby svým klientům nabízejí. Na druhé straně se pokusím vyzkoumat, jak jsou samotní klienti spokojeni s činností těchto sdružení. Co shledávají za důležité nebo co by naopak rádi změnili.

Práci se pokusím rozdělit do dvou částí: v té první, teoretické, se budu zabývat nejen popisem integračních center v Pardubicích, ale i kapitolami popisujícími například historii etnické skladby České republiky, problematikou cizinců na pracovním trhu, strategií koexistence s majoritní společností.

Dále se budu věnovat cílovým destinacím migrantů a v neposlední řadě i integračním politikám západních zemí (Německo, Francie, Velká Británie) a samotnou integrací migrantů ze třetích zemí.

Praktickou část nejprve věnuji popisu cílové skupiny, poté metodologii, výzkumným otázkám a podrobné analýze zjištěných dat z terénního výzkumu, které jsem získala pomocí polostrukturovaných rozhovorů.

2. Historie etnické skladby České republiky

Výrazným zlomem pro obyvatelstvo České republiky bylo období 80. a 90. let 20. století. Nejvíce však změnila strukturu obyvatelstva České republiky 90. léta 20. století a počátek 21. století. Toto období především otevřelo imigrační možnosti občanům z jiných států. Jednou z prvních skupin migrantů zmapovaných ve druhé polovině 20. století z hlediska integrace, byli Řekové a Makedonci z Řecka, kteří migrovali do tehdejšího Československa v letech 1948 - 1950. Významným etnikem, kterému byla věnována velká pozornost již v 80. letech 20. století, se stali Vietnamci. Dalším odborným tématem, které se týkalo soužití s majoritní společností, byly studie týkající se východní oblasti (Bulhaři) a západního Balkánu (Makedonci, Albánci, obyvatelé bývalé Jugoslávie) a dále migrantů z bývalého Sovětského svazu. (Uherek, 2008, str. 12 - 15) Na území České republiky tak vzniklo spolužití dvou typů etnických menšin. Za první mezi občany jiné než české národnosti s dlouhodobým pobytem v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Za druhé mezi nově příchozími cizinci, kteří svým příchodem početně převýšili etnické menšiny žijící na území České republiky ještě před rokem 1989. Každý z těchto typů etnických menšin má v České republice odlišné právní postavení, odlišné kulturní charakteristiky, což se různí i mírou integrace do majoritní společnosti. (Bittnerová, Moravcová, 2010 str. 9 - 11)

Etnická příslušnost mezi těmito dvěma typy menšinového obyvatelstva nevytváří jakousi hranici, avšak právní statut spojený se státním občanstvím a dále vlastní kulturní zkušenost, jenž byla získána výchovou i vlastními zkušenostmi migrace. Souběžnou existencí obou typů a jejím důsledkům jsou vystaveny v podstatě všechny etnické menšiny s dlouholetým pobytem v české společnosti a dále řada jinoetnických komunit, které imigrovaly do českých zemí v průběhu druhé poloviny 20. století. Příchod a utváření nových cizineckých komunit v ČR po roce 1989 přináší s sebou nejen konfrontaci s majoritní českou společností, ale i v mnoha případech vnitřní konfrontaci příslušníků jedné národnosti či jedné jazykové skupiny. Takže může docházet ke střetu mezi nově příchozími cizinci a občany České republiky té které národnosti, případně enkulturovanými cizinci před rokem 1989. (Bittnerová, Moravcová, str. 9 - 11, 2010)

3. Kulturní a sociální různosti etnických skupin

Existence těchto nově příchozích cizinců vyvolává i další procesy. A to zejména jejich vrůstání do sociálních a kulturních struktur české společnosti a prolínání se do vnitřních struktur národnostních menšin nebo jiných komunit žijících a vznikajících v Čechách před rokem 1989. (Bittnerová, Moravcová, 2010 str. 10 - 11)

Přítomnost národnostních menšin, cizineckých komunit s dlouhodobým pobytem v české společnosti a skupin nově příchozích cizinců, je důležitou skutečností současné České republiky. Realitou je i jejich odlišení nejen podle kulturních charakteristik, státního občanství, míry integrace s majoritní společností, ale také podle sociálních charakteristik. Paralelní etablování nově příchozích komunit cizinců jako etnických i sociálních subjektů posiluje hlavně jejich vnitřní integraci. Z této vnitřní integrace vychází i možná společná snaha pro vstup do majoritní společnosti ČR anebo naopak její distancování se od ní. Sociální status komunit nově příchozích cizinců určuje nejen jejich ekonomickou pozici v ČR a kulturní vztahy se zemí původu, ale i společenské postavení, které je vytvářeno ve vzájemném působení s českou majoritou. Tato vykonstruovaná společenská prestiž se stává podstatnou součástí názoru pohledu české společnosti na cizineckou komunitu, promítá se i do sebekritiky cizinců. Vytvářejí se tak nejrůznější stereotypní pohledy na danou komunitu. Získaná prestiž je totiž jakýmsi měřítkem pro úspěšnost svých příslušníků, které cizinecké komunity rozdělují na ty úspěšné a neúspěšné, a tím si vytvářejí vlastní pravidla pro vnitřní diferenciaci komunit. (Bittnerová, Moravcová, 2010, str. 10 - 11)

4. Strategie koexistence s českou společností

Podle Bittnerové s Moravcovou existuje pět výchovných strategií nových cizineckých komunit, s nimiž přistupovaly ke koexistenci s majoritní společností. Tyto se jeví jako skupinové a charakteristické pro tu danou komunitu. Z pohledu těchto strategií cizinci, kteří vytvořili nové komunity v ČR, volili jednu z následujících cest soužití s českou společností:

1) Nevytvářeli sociálně odlišné cizinecké skupiny, ale prolínali se do již existující etnické menšiny žijící na území České republiky a přijímali její status - většinou blízký sociálnímu rozvrstvení většinové české společnosti (např. Bulhaři, Slováci)

2) Sociální status brali jako své východisko, na němž budovali své působení v ČR, a to nezávisle na již dříve přítomné příslušníky své vlastní komunity (např. Rusové, Ukrajinci). Svůj sociální status vnímali jako svou charakteristiku. Brali jej buď jako svou výhodu, jež je zárukou naplnění cílů cizinecké komunity a vede k úspěšnému začleňování do české společnosti, nebo naopak svůj sociální status brali jako handicap, který je s nimi spjatý na základě ekonomické situace země původu.

3) Někteří noví imigranti si začali budovat sociální status samostatně na základě podnikatelských záměrů nebo analogického umístění na českém trhu práce. Tento status vnímali jako prvek vlastní menšinové identity v ČR. A nadřadili tím identitu státní a jazykové příslušnosti nad identitu etnickou (např. Vietnamci, Číňané, Mexičané, Nigerijci, ad.).

Sociální status té dané komunity, založený na charakteru ekonomických aktivit, která jsou stále stereotypně vnímána, cizinci této strategie sami používali jako platformu nejen pro skupinovou, ale i pro koexistenci většinové společnosti.

4) Sociální status přijali a stále přijímají jako druhou charakteristiku své menšinové existence v ČR. Etnická příslušnost proto zůstala nezpochybnitelná nejen ve vlastním vnitřním postoji, ale i v kontaktu s českou veřejností. Pro příslušníky těchto komunit je etnicita /národnost/ fenoménem, který příslušníky téže národnosti slučuje. Sociální status je zároveň odlišuje právě na základě státní příslušnosti. Odlišují se v postoji nejen k většinové společnosti, ale i k příslušníkům vlastní národnosti, kteří se považují za české občany a iniciují společenský a kulturní život menšiny (např. Maďaři).

5) Někteří noví imigranti chápou svůj sociální status v ČR jako rovnocenný a někdy i nadřazený etnické či národní příslušnosti. Sociální status v tomto případě vytváří jakýsi most k nadnárodnímu propojování a současně dává prostor pro sociální ohraničování napříč komunitami cizinců. Příslušníci různých nových cizineckých komunit sdružují a vytvářejí sociálně ohraničené skupiny cizinců, tak zvaných „expatriatů“.

Takto se většinou definují zahraniční pracovníci, kteří se dočasně nebo trvale usídlili v jiné zemi a kultuře, než ve které vyrůstali. Jsou to především cizinci z anglofonních či frankofonních zemí, avšak nejen ti. Ze své zaujaté sociální pozice volí strategii separace, „nutné“ adaptace nebo dílčí integrace vůči českému okolí. Proniknutí do české společnosti je pro tyto cizince především otázkou profesní nezbytnosti. Společenskou potřebou se stává v okamžiku uzavření manželství s Čechem či Češkou. Nemusí však znamenat trvale se usadit v ČR či vystoupit ze skupiny expatriatů. Národní integrací rozumíme proces, jímž se etnické, místní a jiné skupiny roztavují v oddělených společnostech politicky organizovaných do národních států. Tento proces je dlouhodobý a jen o málokterém státě - včetně těch západoevropských s nejstarší tradicí politicko-institucionální jednoty - bychom se odvážili tvrdit, že je naprosto homogenní. (Bittnerová, Moravcová, 2010, str. 17)

Proces národní integrace lze chápat jednak jako součást širších sociálních a ekonomických dějů, jednak jako důsledek záměrných politik států. (Barša, 2003, str. 209)

Do České republiky přicházel cizinci z nejrůznějších zemí. Teprve nedávno se stali středem zájmu veřejnosti, médií, výzkumníků, zaměstnavatelů, ale i politiků. Veřejnost přichází s dvěma dominantními názory. V prvním spojují migraci s nárůstem sociálních a bezpečnostních rizik, ve druhém poukazují na špatné životní podmínky přistěhovalců. (Rákoczyová, Trbola, 2009, str. 13)

Tuto skutečnost dokládá i můj výzkum během psaní bakalářské práce Integrace Ukrajinců v Opatovicích nad Labem a okolí. Mnozí z přistěhovalců žijí v nevyhovujících podmínkách na ubytovnách, které jsou pro tyto účely bohužel zřízeny. V některých případech jsou v těchto zařízeních ubytováni cizinci různých národností, což mnohokrát, jak uvedli moji respondenti, vedlo k častým konfliktům.

Vývoj imigrace v posledních letech dokazuje, že Česká republika se stala cílovou zemí migrace. Průzkumy naznačují, že v roce 1995 legálně pobývalo na území České republiky 160 000 cizinců, v roce 2009 už jich bylo na 440 000. Desetitisíce, možná až statisíce pak nejsou ve statistikách zahrnuti, jelikož z nejrůznějších důvodů nesplňují legislativní požadavky. Česká republika je cílovou zemí především pro přistěhovalce z méně ekonomicky vyspělých zemí, nejčastěji z východu. Čtvrtinu celkového počtu přistěhovalců tvoří Ukrajinci (132 tis.), Slováci (76 tis.) a v neposlední řadě Vietnamci (60 tis.). Za posledních deset let vzrostl nejvíce počet Ukrajinců a Vietnamců. Tento fakt je spojen nejen s ekonomickým růstem, ale i s velkou poptávkou po pracovní síle. Pracovní nabídku nejčastěji využívají Ukrajinci, i když mzdové ohodnocení není příliš vysoké. Zaměstnání na lepších pracovních pozicích jsou pro ně bohužel nedostupná; mohou je obsadit pouze pracovníci přicházející z vyspělých zemí. Pro ostatní migranty jsou dostupná pouze pracovní místa, o která nemají čeští zaměstnanci zájem. Rákoczyová, Trbola, 2009, str. 13)

5. Kdo jsou přistěhovalci v ČR?

Obecně do České republiky míří převážně migranti z evropských zemí, z části ze zemí Evropské unie (33%) a z části ze zemí, které nejsou v Evropské unii. Necelá čtvrtina cizinců pochází i z mimoevropských zemí. Jsou to migranti z Asie (20%), dále pak okrajově z Afriky (1%) a Ameriky (2%). Ukrajinci, Slováci a Vietnamci dlouhodobě představují přibližně dvě třetiny všech přistěhovalců. Nejvyšší nárůst, skoro dvojnásobný, patří zejména obyvatelům Ukrajiny a Vietnamu. K dramatickým nárůstům v počtech přistěhovalců pak došlo také u některých početně méně zastoupených občanství, a to u Mongolů, Moldavanů a také Němců. Mezi cizinci, kteří pobývají na území ČR, populačně celkově převládají muži. Z některých zemí naopak přicházejí více ženy (Mongolsko, Rusko). Podíl osob v ekonomicky aktivním stavu, který je 15 - 65 let, dosahuje 90%. Vyšší podíl dětí roste zejména u přistěhovalců či skupin, které přicházejí do Čech s celou rodinou. Podíl dětí do 15 let ze třetích zemí je mnohem vyšší než počet dětí za zemí EU. O usazování cizinců, a to zejména těch ze třetích zemí, svědčí také skutečnost, že se zvyšuje počet narozených dětí cizinců v ČR i značný počet dětí, které se v ČR vzdělávají v mateřských, základních a středních školách. Vysoký podíl obyvatel z Vietnamu v obou předešlých případech odpovídá faktu, že v České republice postupně dospívá již druhá generace Vietnamců. (Rákoczyová, Trbola, str. 17 - 18, 2009)

6. Cílové destinace migrace v rámci ČR

Velké množství cizinců hledá práci zejména ve velkých městech. Toto platí také pro Českou republiku. (Uherek 2003, Drbohlav 2005 in Rákoczyová, Trbola, str. 17 - 18, 2009) Pro mezinárodní migraci je důležitou destinací v České republice hlavní město Praha. Zde žije asi třetina celkového počtu přistěhovalců. Dalším větším městem, kde žije poměrně vysoký počet cizinců (20 tis.), je Brno. V posledních několika letech se vytvořily další cílové destinace. Mezi ně patří Plzeň, Mladá Boleslav a Pardubice. Sem míří cizinci zejména ze Slovenska, Ukrajiny, Vietnamu a Mongolska a obsazují tím pracovní místa na sekundárním trhu práce. Tito lidé se zde uplatnili v dělnických profesích ve stavebnictví či u montážních linek v elektrotechnickém průmyslu. Hlavním důvodem příchodu cizinců na tyto pracovní pozici je velká poptávka ze strany trhu práce. V těchto městech totiž došlo k převisu poptávky, hlavně po nekvalifikovaných a nízkokvalifikovaných pracovních místech. Počet zaměstnavatelů, kteří začali volná pracovní místa obsazovat pracovníky ze zahraničí, rapidně vzrostl. Kromě uvedených měst se projevují také rozdíly v cílových destinacích v závislosti na zemi původu. Migranti, kteří pocházejí ze zemí sousedícími s Českou republikou, jako jsou Polsko, SRN či Slovensko, se spíše usazují v pohraničí. (Rákoczyová, Trbola, str. 19 - 20, 2009)

Známý je taky vyšší počet občanů Vietnamu při západní hranici České republiky a obyvatel Ruska v Karlových Varech. Podle Uherka vykazují celkem vysokých počet cizinců i menší města v pohraničních oblastech. (Rákoczyová, Trbola, str. 19 - 20, 2009)

7. Pozice cizinců na pracovním trhu v ČR

Politika vůči přistěhovalcům ze třetích zemí se v České republice v 90. letech postupně zpřísnila a přes menší změny stále zastává omezující funkci. Dále se objevily snahy regulovat pracovní migraci pomocí vládních programů, pomalu nabývá na významu instituce sloučení rodin, roste počet migrujících žen a celkový počet imigrantů i kvalifikovaných. (Hofírek, Nekorjak, 2008, str. 5)

Velká část migrantů míří do České republiky za prací, ať už za nabídku pracovní pozice či podnikání. Jako účel pobytu uvedla pracovní příležitost přibližně polovina všech cizinců žijících na území České republiky. Velmi důležitou roli sehrává pak pracovní migrace u obyvatel evropských zemí, bez ohledu na Evropskou unii. Naopak je to u občanů z Afriky či Ameriky, u nich je mnohem významnější faktor příbuzenských vztahů. Celkové je ovšem pro cizince žijící na území České republiky charakteristická ekonomická aktivita. Její podíl na pracovní síle dosáhl v ČR 6,4%, v řadě lokalit byl dokonce vyšší. Nejnavštěvovanějšími městy cizinci, jsou města se silným migračním tokem: Praha, Brno, Mladá Boleslav, Plzeň, Pardubice. (Rákoczyová, Trbola, str. 21, 2009)

Vyšší zájem zaměstnavatelů o zaměstnance ze zahraničí přispěl k určitému otevření českého pracovního trhu pracovníkům ze třetích zemí. A právě pro ně jsou ve městech s velkou koncentrací migrantů zřizována integrační centra snažící se cizincům napomáhat při novém startu, který může být pro některé velmi obtížný a nelehký, obzvláště v cizí zemi.

Zahraniční migranti pracují především v manuálních profesích ve zpracovatelském průmyslu, ve stavebnictví. Plná polovina cizinců vykonává pomocné a nekvalifikované práce či obsluhuje montážní stroje a zařízení. Čtvrtina pracovníků z ciziny pracuje jako řemeslníci, výrobci či opraváři. Malé procento pracuje jako provozní pracovníci ve službách a obchodu. Jedná se hlavně o pracovní místa na sekundárním trhu práce s velmi nízkou kvalitou pracovních míst a vysokým tlakem zaměstnavatelů na časovou flexibilitu. (Rákoczyová, Trbola, str. 21, 2009)

Charakteristiky nabízených pracovních míst jsou často příčinou toho, že zaměstnavatelé nenacházejí vhodnou pracovní sílu mezi občany České republiky, jsou tudíž nuceni přijímat migranty ochotné přijmout nabízená místa. (Hofirek, Nekorjak, 2008, str. 12)

Jak dokazují nejrůznější studie, zahraniční pracovníci jsou vystaveni velkým nejistotám v zaměstnání, nemají skoro žádný přístup k dalšímu vzdělávání a pracovnímu proškolení a vykazují riziko úrazu. (Rákoczyová, Trbola, str. 21, 2009)

8. Integrace přistěhovalců ze třetích zemí

Rozdělení přistěhovalců na cizince ze třetích zemí a na migranty Evropské unie je založeno zejména na specifickém právním postavení občanů EU v rámci evropského území. Z hlediska politiky přistěhovalců představují cizinci ze třetích zemí skupinu, jejíž vstup a pobyt na území ČR podléhá výrazné regulaci a jíž je věnována pozornost z hlediska podpory sociálního začleňování. Přistěhovalci ze třetích zemí, tedy mimo země Evropské unie, tvoří pestrou směsici národností, kultur a jazyků. Mezi sebou se liší nejen zemí původu a osobnostními charakteristikami, ale také motivací, důvodem příchodu do ČR a plány do budoucnosti. Třetí země v administrativním pojetí představují skupinu zahrnující státy velmi odlišného ekonomického a politického uspořádání. Česká republika sice patří mezi méně ekonomicky vyspělé státy, ale je velmi kulturně blízká například Chorvatsku či Ukrajině, což může být třeba z jazykového hlediska mnohem snazší pro lepší integraci přistěhovalců z výše zmíněných států. Zanedbatelné nejsou ani kulturní, jazykové či ekonomické rozdíly mezi státy v rámci Evropské unie. Hranice mezi migranty z Evropské unie a třetích zemí je proto z hlediska procesu sociální integrace do značné míry umělá. (Rákoczyová, Trbola, 2009, str. 22)

9. Integrační modely národních států

V této kapitole se budu zabývat například druhy migrací ve světě, nejčastější důvody k migracím či problémy, které s migrací souvisejí při příchodu do cizí země.

Důležitým pojmem této kapitoly je migrační politika. Její součástí je právě politika integrační, které bych se ráda věnovala podrobněji. Poté pozvolna přecházím k popisu konkrétních integračních politik západních států Evropy (Německo, Francie, Velká Británie). Každý z těchto států má jinou integrační politiku. Je zajímavé zamyslet se, zda uvedeným státům jejich integrační politika opravdu vychází podle plánu.

9. 1. Integrační a migrační politika

Migrační politika je termín směřující k přímé či nepřímé regulaci a řízení pohybu lidí přes mezinárodní hranice, v případě Evropské unie přes její vnitřní hranice, a jejich pobytu na území států, jejichž nejsou občany. Migrační politika se týká jak regulace a usměrňování legální migrace, tak postihu a prevence nelegální migrace. Spadá sem například vydávání víz a pasů, ostraha a regulace hranic či podmínky udělování ochrany cizincům prostřednictvím azylu. Vedle těchto otázek zahrnují migrační politiky také politiky imigrační a integrační. Hlavním cílem integrační politiky je podpořit proces začleňování přistěhovalců do hostitelské země. (Baršová, Barša, 2005, str. 10 - 11)

Může se jednat jak o jednotlivce, tak i o celé skupiny. Tato činnost se zabývá především potřebami přistěhovalců, kterými se liší od jiných znevýhodněných skupin společnosti. Řeší ekonomické, sociální a kulturní problémy, které souvisejí s nedávným příchodem migrantů do nové země. Kulturní odlišnosti se týkají nejčastěji jazyka, hodnot, reálií, dále pak neznalostí základních institucí hostitelské země. Důvody státu k přijetí přistěhovalce mohou být různé. Přistěhovalec může být státu z různých ekonomických důvodů přínosem. Dalším důvodem může být demografický ohled na základě respektu k jeho rodinným či jiným vazbám k hostitelské zemi či z humanitárních důvodů. V zájmu přistěhovalce je, aby se v nové zemi co nejrychleji adaptoval, uměl jednat v nejrůznějších institucionálních či sociálních situacích atd. Integrační politika si klade za cíl napomáhat k rychlejšímu přizpůsobení a k získávání potřebných sociálních pravomocí. Navazuje i úzce souvisí s politikou imigrační. Upřednostňují zájemce s dobrým „integračním potenciálem“. Přednost dostávají mladí lidé, kteří jsou nejen vzdělaní, ale ovládají jazyk hostitelské země. Hlavním rozdílem mezi těmito dvěma politikami jsou jejich předměty. U imigrační politiky je to regulace vstupu přistěhovalců do hostitelské země, u politiky integrační je hlavním předmětem jejich adaptace do společnosti. (Baršová, Barša, str. 10 - 11)

9. 2. Integrační politika evropských států

Evropa plnila po dlouhou dobu roli celosvětového kolonizátora. Mnoho evropských obyvatel odcházelo osídlivat Nový svět či jiné světové kolonie. Po 2. světové válce se však tato migrační vlna obrátila. Na „starý kontinent“, nejčastěji do západních zemí, přicházejí imigranti z různých koutů světa. Široké kulturní spektrum, které se v západních státech Evropy vyskytuje, vzbuzuje některé obavy z úpadku národních kultur, které náležejí danému státu. To může vést k asimilaci. Proto se státy západní Evropy snaží od konce 90. let znovu definovat „společenskou smlouvu“ s nově příchozími do těchto zemí. Tyto smlouvy jsou však nastaveny tak, aby hlavní tíha přizpůsobení ležela především na přistěhovalcích. Šokem po teroristických útocích (New York a Washington 2001, Madrid 2004, Londýn 2005) si Evropa začala více uvědomovat přítomnost rostoucí muslimské menšiny i její možný negativní dopad nejen na národní kultury státu, ale i na sociální soudržnost společností. (Barša, Baršová 2005, str. 7)

9. 3. Francie

Francie byla od 1. poloviny 19. století nejdůležitější imigrační zemí Evropy. V současné době se uvádí, že až třetina Francouzů jsou potomky imigrantů. V 80. letech minulého století patřilo 25% z celkového počtu obyvatel Francie buď mezi přistěhovalce, nebo jejich potomky. Mezi nejvíce zastoupené národnostní skupiny ve Francii patří v současné době Alžířané. (Barša, Baršová, 2005, str. 100 - 107)

Vývoj francouzských integračních přístupů je dán historicky. Nejprve se jednalo o asimilacionismus, poté došlo k mírnému výkyvu ke kulturnímu pluralismu. Od roku 2000 se Francie opět vrací směrem k asimilacionistickému pólu, a to zejména v otázkách imigrace a integrace. Nejvíce diskutabilním aktem byl zákon z roku 2004, jenž zakazoval nošení náboženských symbolů na školách. Sarkozyho zákon z roku 2003 *La carte de resident*, který platí již 10 let, zdůrazňuje „Republikánskou integraci cizince do francouzské společnosti, posuzovanou hlavně z hlediska jeho dostatečné znalosti francouzského jazyka a zásad, jimiž se řídí Francouzská republika“. Toto musí splňovat cizinec, aby mohl dostat své první povolení k trvalému pobytu. Povolení může být vydáno až po pěti letech nepřetržitého pobytu na území Francie. Dále k tomu musí cizinec prokázat svůj úmysl pobytu a také finanční zajištění. Partneri mohou získat povolení k trvalému pobytu až po dvou letech společného soužití. (Barša, Baršová, 2005, str. 100 - 107)

Po nástupu Nicolase Sarkozyho je patrné, že francouzská imigrační politika dosáhla výrazných kvalitativních změn. Sarkozy zrušil hromadné regulace, zavádí novou smlouvu o přijetí a integraci, zpřísňuje podmínky rodinné migrace, zřizuje nové ministerstvo pro integraci, národní identitu, imigraci a solidární rozvoj a vyhlašuje politiku šifer. Narůstá počet detenčních zařízení. (Dvořáková, 2009, str. 63)

Francouzská integrační politika je nejen věcí přistěhovalců či francouzských obyvatel cizího původu, ale všech, kteří žijí ve Francii. Současná integrační politika má tři pilíře: 1) vytvoření mechanismu integrace přistěhovalců, 2) podpora individuálního sociálního a profesionálního růstu přistěhovalců, 3) boj za rovnost práv, boj proti netoleranci. (Barša, Baršová, 2005, str. 100 - 107)

Současně se vznikem a formací společné přistěhovalecké politiky Evropské unie se Francie snaží společnou politiku aktivně ovlivňovat a přenášet na ni vlastní koncepty. Imigrace a společná přistěhovalecká politika představuje pro Francii jednu z jejich prioritních orientací. Francouzská imigrační politika změny ve svých domácích strukturách nezaznamenává. Objevují se v ní diskriminační a diskutabilní prvky a dochází ke snaze o jejich přenášení na evropskou úroveň, které jsou v některých případech úspěšné. (Dvořáková, 2009, str. 64)

9. 4. Německo

Na úplný úvod této kapitoly bych zde ráda vypsala stručnou charakteristiku integrace dle německého pojetí. Tento úryvek pochází z německých internetových stránek Ministerstva vnitra.

„Integrací migrantů se rozumí umožnit rovné příležitosti a efektivní účast ve všech oblastech, zejména v sociální, hospodářské a také v kulturním životě.

Předpokladem je, že lidé mají trvalé perspektivy zůstat v Německu, učit se německý jazyk a poznávat základní znalosti německé historie. Podpořit integraci imigrantů žijících v Německu natrvalo je jedním z nejdůležitějších domácích politických úkolů. Přistěhovalectví může být úspěšné pouze za vzájemného procesu. To vyžaduje vnímavost většiny - stejně jako ochota přistěhovalců znát pravidla hostitelské země a respektovat a hledat svou vlastní integraci.“
www.bmi.bund.de/DE/Themen/.../integrationspolitik_node.html

Tak jako v případě Německa, tak i u nás jsou nejčastějším důvodem imigrace pracovní příležitosti. Proto bych následujících několik řádků věnovala přiblížení této situace právě v Německu.

V Německu je imigrace podmíněna potřebami trhu práce, proto pobyt přistěhovalců z jiných zemí za pracovním účelem je pouze dočasný. Je to jakási záruka toho, že se přistěhovalci dříve nebo později vrátí do své domoviny. Jelikož Německo nezískalo žádné ze zámořských území, nebyl zde problém s postkoloniální migrací. Migrace v Německu je tak silná nejen proto, že je atraktivní zemí, ale i z historického hlediska (po podepsání smlouvy mezi Tureckem a Německem). V počátcích 90. let dle Německé ústavy mohl na území vstoupit a tak využít azylového práva každý, kdo se cítil být politicky pronásledován. Po roce 1993 mohli zažádat o azyl pouze ti, kteří přicházeli z tzv. bezpečných zemí nebo ti, kteří přes tyto bezpečné země přecházeli, což byly nejčastěji sousední země. (Baršová, Barša, 2005, 122 - 125 s.)

Německo se stalo největší distancí pro přistěhovalce. Ekonomická globalizace, která přispěla k modernizaci Německa, přistěhovalectví a prudký rozvoj informačních technologií v 90. letech zapříčinilo velký nedostatek profesionálních pracovníků v příslušných oborech. (Baršová, Barša, 2005, 122 - 125 s.)

V prvních desetiletích po náboru zahraničních pracovních sil se projevila nesystematičnost německé imigrační politiky a řešení bez dlouhodobé koncepce. Němečtí představitelé věřili, že většina cizinců, kteří poznali život v Německu, se bude chtít dobrovolně vrátit do svých zemí, ať se již jednalo o Turecko, Itálii či Jugoslávii. Tato představa byla, jak se ukázalo, mylná. Zahraničním pracovníkům bylo navíc dovoleno slučování rodin a tento krok imigrační politiky v zásadě znamenal trvalé usazení sta tisíců cizinců v Německu. V danou chvíli již nebylo možné hovořit o návratu, přestože byl proveden ještě jeden chabý pokus v podobě finanční stimulace k vystěhování cizinců do země původu. (Mertens, 2006, str. 24)

Proto v roce 2000 Německá vláda vytvořila tzv. program zelených karet pro specialisty IT. Tento program měl přinést na 20 000 volných pracovních míst. Původně byl tento program omezený na 3 roky, poté byl však prodloužen na celkových 5 let. Program byl určen zejména pro pracovníky mimo Evropskou unii, ale i pro zájemce z tuzemska či zahraniční absolventy německých vysokých škol. (Baršová, Barša, 2005, 122 - 125 s.)

Během prvních tří let bylo uděleno na 13 566 pracovních povolení zejména pro zájemce z Ruska a Indie. I když tento program nenabral v rámci hospodářských kruhů takové očekávání, je tento test považován za v celku zdařilý v rámci náboru pracovních sil. Hlavním problémem je však časově omezené pracovní povolení, což nutí specialisty odcházet do zemí s trvalejší perspektivou. (Baršová, Barša, 2005, 122 - 125 s.)

Německo se stalo ve druhé polovině dvacátého století zemí imigrace. Proces, který se v této zemi odehrál, němečtí politici dlouhá desetiletí neviděli nebo nechtěli vidět a opomíjeli milióny cizinců, kteří se v Německu usazovali z jakýchkoliv důvodů. Neexistoval efektivní nástroj řešící jejich situace. Cizincům byla sice zaručena podle ústavy základní práva včetně práv sociálních, ale často byli znevýhodňováni vůči domácím občanům. (Mertens, 2006, str. 24)

9. 5. Velká Británie

Ve Velké Británii byla přistěhovalecká politika formulována dvěma zásadními faktory: ostrovní polohou a koloniální historií. Tato dualita se projevila i ve vztahu k přistěhovalcům z Asie, Afriky a Karibiku po 2. světové válce. Británie se na rozdíl od Francie nikdy nevnímala jako přistěhovalecká země. Po dlouhou dobu britští kolonisté odcházeli do nově nabytých území. Tradiční liberální přístup k vícečetnému občanství je jedním ze zvláštních rysů britské integrační politiky. (Barša, Baršová, 2005, str. 110 - 121)

Tento přístup však ostře kontrastuje s politikou většiny evropských zemí. Britské úřady nahlízejí na státní občanství jako na věc, která se jich více méně netýká. Proto, aby nově příchozí cizinci mohli nabýt britské občanství, není potřeba, aby se mohli zřítci toho původního. V celé historii Britského impéria neexistovalo období, kdy by se cizinci žijící na území Velké Británie museli vzdávat svého původního občanství. Vládní dokument z roku 2002 vysvětluje postoj ke dvojímu občanství těmito slovy: „Vláda si je vědoma, že ve stále mobilnějším světě bude stále více lidí nabývat více než jedno občanství. Spojené království již dávno přijalo koncept dvojího občanství. Zákony ohledně dvojího občanství jsou stejně velkorysé i u emigrantů, kteří se vydali do nového světa či do jiných britských kolonií, jelikož ve dvojím občanství vidělo britské impérium prostředek k šíření britské kultury a hodnot.“ Britské občanství mohli emigranti ztratit jen ve chvíli, když se ho formálně vzdali. V roce 2003 byla vládou vydána obsáhlá příručka, která navrhuje řadu konkrétních návrhů pro zlepšení politiky státního občanství v Británii. Tyto postupy zahrnují například: bezplatnou distribuci příručky Žít ve Spojeném království, široké zapojení dobrovolného a privátního sektoru do integrace, ustavení individuálních mentorů pro migranty, testování jazykových znalostí a obecných i politických znalostí o Velké Británii. (Barša, Baršová, 2005, str. 110 - 121)

Tyto znalosti se týkají hlavně trhu práce, daní, sociálních předpisů a služeb, školství atd. Žadatel o občanství musí také prokázat dostatečnou znalost oficiálního jazyka království, ať je to již angličtina, velština či skotská gaelština. Požadovaná znalost jazyka se zaměřuje především na každodenní interakce mezi lidmi. (Barša, Baršová, 2005, str. 110 - 121)

V souvislosti s Velkou Británií jsem našla na internetu přezkum, který měl za úkol zmapovat současný strategický a politický rámec. Dále pak procesy a předpisy ve vývoji na podporu integrace nových přistěhovalců. Tato zpráva uvádí, že existují důkazy o tom, že někteří migranti čelí řadě překážek v integraci včetně nedostatku praktických znalostí o životě ve Velké Británii, v jejich právech a povinnostech, v neuznání kvalifikací, nedostatku pracovních příležitostí. Existuje řada možností, které by mohly tyto nedostatky vylepšit. Zpráva se zabývá třemi potencionálními možnostmi na zlepšení aktuální situace. Za první místní vláda by měla i nadále rozvíjet koordinační politiku do dalších resortů v otázkách integrace přistěhovalců a poskytovat podporu a poradenství pro místní orgány ve spolupráci s místními úřady. Za druhé by se měla více zabývat jasnějšími definicemi skupin migrantů a zjišťovat jejich potřeby a za třetí by se měly více rozvíjet integrační agentury, podporované místními samosprávami.

<http://www.communities.gov.uk/documents/communities/pdf/838994.pdf>

Na přelomu 20. a 21. století se ve Francii, Velké Británii i Německu začaly formulovat velmi podobné integrační politiky. Bylo to dáno tím, že každá z těchto zemí si uvědomila, že jsou zejména zeměmi přistěhovaleckými. Jejich integrační politiky se sbíhají ve dvou bodech. Snaží se, aby přechod od příchodu přes povolení k pobytu k získání státního občanství byl co nejrychlejší a zjednodušený především u cizinců, o něž má vláda dané země zájem. Na druhé straně je míra přizpůsobení v zájmu samotného přistěhovalce. Multikulturalismus 70. a 80. let je vystřídán jakousi povinností přistěhovalců se přizpůsobovat kultuře a jazyku majoritní společnosti dané země. (Barša, Baršová 2005, st. 165 - 166)

9. 6. Současné migrační a integrační politiky v ČR

V České republice došlo k integraci přistěhovalců do státní politiky na konci 90. let 20. století. U vzniku integrační politiky se setkaly tři rozhodující okolnosti. První byla zřejmá vnitřní potřeba státu, druhou ochota Ministerstva vnitra začít se otázkami integrace zabývat a třetí iniciační role Rady Evropy. (A. Baršová, 2005, str. 9)

Integrační politika České republiky se dělí do třech vývojových fází. První fáze (1990 - 1996) je zaměřená pouze na specifické skupiny cizinců, kteří vyžadují pomoc (uprchlíci či krajané). Tato fáze měla spíše spontánní charakter. Hned po otevření západní a východní hranice český stát téměř vůbec nereguloval imigraci. V této době měli dokonce cizinci možnost zažádat o povolení k trvalému pobytu v ČR. (Trbola, Rákozcyová, 2011, str. 14)

Druhá fáze se vytvářela v letech 1996 - 1999. V tuto dobu docházelo ke zpřísnění imigrační politiky, což bylo zapříčiněno zejména vstupem do Evropské unie a snahou přizpůsobit se jejím požadavkům. Byla vydána novela cizineckého zákona omezující pohyb migrantů ze třetích zemí a tím pro ně byla zavedena vízová povinnost. Třetí období trvá od roku 1999 až po současnost a snaží se stanovit první výsledky o komplexnější přístup k imigraci. Právě ve třetí fázi dochází k větší formulaci migrační a integrační politiky. Základním dokumentem, který utvářel směřování imigračních politik České republiky, byly *Zásady vlády v oblasti migrace cizinců* přijaté usnesením z roku 2003. V tomto dokumentu vláda prosazovala řídicí roli státu v oblasti migrace. Dohlížela na orgány státní správy, samosprávy a jiných subjektů zabývajících se migrací, včetně neziskových organizací. Vyhlašovala zároveň boj proti nelegální migraci. Avšak jednou z nejvýznamnějších změn, ke které došlo v roce 2004 se vstupem do Evropské unie, bylo zavedení kategorizace cizinců na občany Evropské unie a občany z tzv. třetích zemí. Dalším důležitým mezníkem je také začlenění České republiky do Schengenského prostoru a tím i zrušením kontrol cizinců na hranicích. (Trbola, Rákozcyová, 2011, str. 14 - 15) Základní cílovou skupinou politiky integrace cizinců jsou občané „třetích zemí“ pobývající legálně na území České republiky. Nepatří sem státní občané členských států Evropské unie ani žadatelé o mezinárodní ochranu. Pro integraci azylantů jsou určena specifická opatření Státního integračního programu. (<http://www.mvcr.cz/clanek/integrace>)

Za cílovou skupinu politiky integrace cizinců jsou tzv. Koncepcí integrace cizinců pro rok 2006 definováni zejména dlouhodobě legálně usazení cizinci, kteří žijí na našem území nejméně jeden rok. Ti by měli mít umožněn přímý a plnohodnotný přístup ke všem opatřením na podporu jejich integrace. Koncepce integrace cizinců pro rok 2006 vytyčila čtyři základní předpoklady integrace a zároveň prioritní oblasti. Patří mezi ně zejména znalost českého jazyka, ekonomická soběstačnost, orientace cizince ve společnosti a vztahy mezi cizincem a členy majoritní společnosti. K dosažení posunů v těchto důležitých oblastech stanovila Koncepce integrace cizinců dvě skupiny opatření, které se vzájemně doplňují a provazují. Jsou to cílená specifická opatření vytvořená přímo za účelem usměrňování integračního procesu. Jejich účelem je vyloučit znevýhodnění plynoucí ze skutečnosti, že daná osoba je cizincem. Druhou skupinou opatření jsou tzv. podpůrné postupy, které zohledňují dopady přijímaných či již existujících opatření jiných politik a právních úprav na integraci cizinců (tzv. mainstreaming. (Rozeňalová, 2007, str. 16)

Česká republika patří k zemím, které nemají jasně vyhraněný antidiskriminační zákon, který by zaručoval rovná práva a příležitosti pro cizince ve všech směrech společenského života. Jeho návrh byl v květnu 2008 vetován prezidentem republiky V. Klausem a odložen na neurčito. U nás neexistuje žádná instituce, která by se zabývala problémy diskriminace (postihuje ji pouze Zákoník práce. <http://mighealth.net>)

Otázky imigrace a integrace přistěhovalců nejsou bohužel prozatím dostatečně důležitým politickým tématem. Avšak politické postoje do velké míry ovlivňují vývoje migračních a integračních politik. Na zaměstnávání zahraničních pracovníků měla negativní dopad opatření vůči migrantům na území České republiky. Právě proto přišlo velké množství cizinců o svá pracovní povolení, aniž by je k tomu nabádala tíživá situace v podniku nebo jiné firmě, kde pracovali. Velkou záminkou, která vedla k očištění trhu od „nevhodných“ pracovních migrantů, byla ekonomická krize. Omezení při přijímání nových pracovních migrantů, ke kterým se dočasně přiklonil český stát, by měla jít ruku v ruce se zajištěním ochrany a začleněním již přijatých a uplatněných pracovních migrantů. (Trbola, Rakoczyová, 2011, str. 32 - 33)

Relativně velká a oprávněná pozornost byla věnována otázce zaměstnávání migrantů. Toto téma bylo řešeno prostřednictvím kvantitativních sociologických šetření i kvalitativních sond AV ČR PŘF UK. (Uherek, 2008. str. 45)

Současný vývoj zahraniční pracovní migrace do České republiky zřejmě volá po koncepční změně zejména v pravomocích svěřených jednotlivým státním orgánům. Většina autorů, kteří se zabývají migrací, se shoduje na tom, že politiky v oblasti migrace a integrace migrantů se doposud rozvíjejí spíše centralizovaně a opačným směrem než by měly. Kritika přílišné centralizace je občas spojena s obviněními státní správy ohledně zkorumpovanosti, neprůhlednosti a neschopnosti. (Trbola, Rakoczyová, 2011, str. 32)

V posledních deseti letech zájem o problematiku migrací i integrace cizinců značně vzrostl. Zároveň postupně vzniká intelektuální zázemí, které je schopné formulovat danou tematiku, analyzovat a zabývat se problémy, které v této oblasti často vznikají. Jednotlivé studie, které se zabývají migrací a integrací cizinců v České republice, se dotýkají zejména složení a prostorového rozmístění imigračních skupin, méně již situace potencionálních migrantů v jejich zdrojových zemích. (Uherek, 2008, str. 45)

K dalším autorům, kteří se zabývají migrací cizinců v České republice, patří R. Drbohlav, R. Klváňová, H. CH. Scheu, K. Babická či R. Petráš, a dal.

10. Popis a historie Integračních center v Pardubicích

V této kapitole popíši historii, činnosti a nabízené služby Integračních center v Pardubicích.

Právě nestátní neziskové organizace mají důležitou roli v šíření povědomí problematiky migrantů. Aktivitami vyvíjenými v rámci projektů, které jsou cílené na přistěhovalce v České republice, zároveň přispívají k prohlubování poznatků z oblasti migrace a integrace cizinců. Svým klientům nabízejí poskytování sociální, právní a psychologické poradenské činnosti. Dále pomáhají při hledání zaměstnání, umožňují asistenci při jednání s institucemi. (Uherek, 2008, str. 33)

Mezi další sdružení, která se zabývají touto problematikou, patří: Poradna pro cizince, Organizace pro pomoc uprchlíkům, Sdružení občanů zabývajících se emigranty, Poradna pro uprchlíky, Český helsinský výbor, Centrum pro otázky migrace a Meta - sdružení směřující svou činnost k mladým migrantům a jejich vzdělávání. (Uherek, 2008, str. 33)

10. 1. Centrum na podporu integrace cizinců (CPIC)

Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra otevřela 1. července 2009 pro veřejnost Centra na podporu integrace cizinců (CPIC). Tato centra jsou otevřena v několika krajích České republiky: v Moravskoslezském, Pardubickém, Plzeňském a Zlínském. O rok později byla otevřena další centra v Karlovarském, Libereckém, Jihočeském a Olomouckém kraji. V současné době provoz všech osmi výše uvedených center pokračuje. (Baklíková, 2010, str. 87 - 96)

Centra jsou spolufinancována z Evropských fondů pro integraci státních příslušníků ze třetích zemí. Na podobném principu fungují i centra v Ústeckém a Jihomoravském kraji, avšak jsou provozována jinými organizacemi. Cílovou skupinou CPIC jsou cizinci z tzv. třetích zemí, kteří se nacházejí na území České republiky a pobývají zde v rámci dlouhodobého nebo trvalého pobytu. Cílem projektu je navázat na tzv. „Koncepti integrace cizinců“, kterou jako materiál vytvořila vláda ČR, a zároveň vytvořit prostor pro dlouhodobou a koncepční podporu integrace cizinců. (Baklíková, 2010, str. 87 - 96)

Centrum na podporu integrace cizinců by mělo být iniciátorem a organizátorem aktivit podporujících sociální, právní a jazykovou znalost cizinců v uvedených regionech. V každém z krajů CPIC spolupracuje zejména s krajskými a obecními úřady, cizineckou policií, státní a městskou policií, úřady práce, finančními úřady, živnostenskými úřady a dalšími subjekty. Hlavním cílem je vytvořit prostor pro lepší komunikaci mezi jednotlivými institucemi a podávání podnětů na přijímání opatření, která reagují na aktuální potřeby a problémy cizinců, žijících na území České republiky. (Baklíková, 2010, str. 87 - 96)

10. 2. Poskytované služby CPIC

Veškeré služby, které jsou centry nabízeny, jsou realizovány zdarma a to ve všech krajských centrech. Působnost každého centra se neomezuje pouze na krajské město, ale své služby nabízí v rámci území celého kraje.

1) Sociální poradenství

Je realizováno jak prostřednictvím smluvně zajištěných partnerů, tak sociálních pracovníků Center. Činnost Centra zajišťují dvě sociální služby, odborné sociální poradenství a terénní programy. Poradenství může probíhat jak přímo v Centru, tak i během terénních prací. Pracovníci poskytují poradenství zejména v oblasti pobytových problémů, sociální pomoci a dávek, zdravotní péče a zdravotního pojištění, bydlení, vzdělávání či školství. (Baklíková, 2010, str. 87 - 96)

Pracovníci v Centrech zároveň pomáhají s vyplněním formulářů, radí, na kterou z institucí se obrátit a v případě potřeby zajišťují doprovod na úřad. V mnoha oblastech sociální poradenství navazuje na další službu nabízenou Centry a tou je právní poradenství, které je poskytováno smluvními partnery. Prostřednictvím smluvních partnerů poskytují Centra rovněž sociální poradenství a to v sídle CPIC i v dalších městech v rámci krajů a při terénní práci. (Baklíková, 2010, str. 87 - 96)

2) Právní poradenství

Tato služba je realizována prostřednictvím smluvně zajištěných partnerů. Právní je velmi úzce spjata se sociálním poradenstvím, které je poskytováno buď smluvními partnery, nebo pracovníky krajských Center na podporu integrace cizinců. Právní poradenství je nabízeno v určených hodinách, kdy je v Centru přítomen právník. S právníkem může klient konzultovat zejména pobytovou a vízovou problematiku či pracovní - právní vztahy. (Baklíková, 2010, str. 87 - 96)

3) Kurzy českého jazyka

Rozsah obtížnosti kurzů začíná u úplných začátečnicků a končí úrovní, která odpovídá zkoušce A1 Evropského referenčního rámce jazyků. Kurzy jsou organizovány jako základní nebo intenzivní, popřípadě speciálně zaměřené pro nezletilé cizince. Základní kurzy jsou pojímány jako nízkoprahové, takže je možné navštívit je i jednorázově, bez předešlého nahlášení. (Baklíková, 2010, str. 87 - 96)

Tyto kurzy jsou určeny pro klienty s minimální znalostí českého jazyka. Mají za úkol naučit lépe se dorozumět v základních situacích jako je návštěva u lékaře, na úřadě, v obchodě, apod. U intenzivních kurzů na sebe jednotlivé lekce navazují, počet míst při každé lekci je omezen na 15 míst. Intenzivní kurzy jsou určeny pro klienty s pokročilejší znalostí českého jazyka. Klienti jsou do vhodných kurzů řazeni na základě rozhodnutí lektora. Po absolvování intenzivních kurzů budou klienti snadněji komunikovat ve složitějších situacích, například u pracovního pohovoru. Tento kurz může také přispět k přípravě na jazykovou zkoušku. Kurzy jsou uskutečňovány ve všech lokalitách na územích jednotlivých krajů dle zájmů klientů. (Baklíková, 2010, str. 87 - 96)

4) Tlumočnické služby

Pracovníci Center na podporu integrace cizinců zajišťují klientům tlumočnické služby nejčastěji vietnamských, mongolských, ukrajinských a ruských tlumočnicků. (Baklíková, 2010, str. 87 - 96)

5) Sociokulturní kurzy

Tyto kurzy poskytují cizincům znalosti a dovednosti nutné pro seznámení se s podmínkami života v České republice. Pomáhají jim zorientovat se zejména v sociálním, zdravotním a vzdělávacím systému. Na jednoduchých příkladech a modelových situacích si klienti mohou vyzkoušet, jak správně reagovat v každodenních situacích - komunikace s místními lidmi, nakupování, objednávání si jídla v restauracích, cestování po ČR apod. (Baklíková, 2010, str. 87 - 96)

Na kurzech se také mohou klienti dozvědět více o české historii, tradicích a svátcích. Zprostředkování sociokulturních témat je podporováno třemi typy. Za prvé je kladen důraz na témata obsažená ve výuce češtiny pro cizince, za druhé jsou sociokulturní kurzy vloženy do výuky češtiny pro cizince a za třetí jsou vytvářeny tematické semináře s odborníky. (Baklíková, 2010, str. 87 - 96)

6) Internetové pracoviště a knihovna

Každé z Center je vybaveno třemi počítači, které jsou přístupné cizincům během otvíracích hodin. Cizinci mají možnost využití bezplatného přístupu k internetu. Získají tak rychlý přístup k aktuálním informacím, například nabídkám práce nebo bydlení. Pracovníci center jsou zároveň nápomocni při užívání počítače či internetu. Součástí každého CPIC je i knihovna, kde si mohou zájemci o služby CPIC zapůjčit noviny a knihy v anglickém, francouzském, ruském, ukrajinském, vietnamském či čínském jazyce. (Baklíková, 2010, str. 87 - 96)

Centra na podporu integrace cizinců realizují v jednotlivých krajích aktivity zprostředkovávající téma integrace cizinců do většinové společnosti. Dále Centra organizují nebo podporují realizaci kulturních, společenských nebo sportovních akcí a osvětových aktivit zejména na školách a veřejných institucích. Centra také organizují a zajišťují přednáškové i vzdělávací akce určené zejména pro dospívající mládež. V některých případech jsou tyto akce zaměřeny také pro širokou nebo odbornou veřejnost. (Baklíková, 2010, str. 87 - 96)

Při přípravě těchto akcí CPIC spolupracují se školami, nízkoprahovými zařízeními pro děti a mládež či s dalšími organizacemi. (Baklíková, 2010, str. 87 - 96)

10. 3. Most pro lidská práva

Sdružení Most pro lidská práva bylo založeno v roce 1998. Základním posláním občanského sdružení je obhajoba myšlenky univerzality lidských práv zvláště ve vztahu k cizincům žijícím na území České republiky. (Topolská, 2010, str. 96 - 101)

Sdružení od roku 1998 vydávalo stejnojmenný časopis, který se věnoval široké oblasti lidských práv s akcentem na rasismus a xenofobii. V papírové podobě vycházel do roku 2003 (asi 1200 výtisků). Časopis byl určen hlavně pro aktivisty z oblastí lidských práv, občanská sdružení a další neziskové organizace, knihovny, školy média. Od roku 2003 se sdružení věnuje zejména cizinecké problematice. Nejvíce se přitom zaměřuje na cizineckou problematiku integrace do české majoritní společnosti. (Topolská, 2010, str. 96 - 101)

Takto orientované sdružení bylo založeno z důvodu absence organizace zabývající se uvedenou činností v prostoru Pardubického kraje, resp. východních Čech. Už několikrát se na Most obrátili cizinci z míst vzdálenějších, než jsou hranice kraje. Dlouhodobým cílem spolku je hájit lidská práva formou dokumentační, poradenské, publicistické, vzdělávací a přednáškové činnosti či vytvářet pracovní skupiny, případně seskupení s jinými občanskými sdruženími. (Topolská, 2010, str. 96 - 101)

Vedle poradenství, které bylo původně jedinou aktivitou sdružení, začala organizace uskutečňovat integrační jazykové a další kurzy. Cílem těchto výukových hodin je zvýšit sociální a kulturní znalosti cizinců, kteří se chtějí začlenit do české společnosti. Sdružení uskutečnilo od této doby řadu úspěšných projektů, které byly podporovány jak granty ministerstev práce a sociálních věcí, vnitra, školství a kultury, tak granty Pardubického kraje, NROS & EHP. Činnost se tematicky ukotvila a stala se zároveň profesionálnější. Od roku 2007 je Most pro lidská práva registrovaným poskytovatelem sociálních služeb. Mezi základní činnosti patří poradenství a kurzy pro cizince. Sdružení dále podporuje i jiné související aktivity, zejména v oblasti multikulturního prostředí. (Topolská, 2010, str. 96 - 101)

11. Praktická část:

V této části nejprve popíši výzkumné téma, dále cílovou skupinu svých respondentů či způsob získávání informací od dotazujících. V úplném závěru mé práce se pokusím analyzovat zjištěné informace získané pomocí terénního výzkumu.

11. 1. Výzkumné téma

Hlavním tématem výzkumu mé diplomové práce je zjistit nejen jak fungují samotná integrační centra v Pardubicích, ale jaké služby svým klientům nabízejí. Na druhé straně se pokusím vyzkoumat, jak jsou samotní klienti spokojeni s činností těchto sdružení. Co shledávají za důležité nebo co by naopak rádi změnili.

Cílovou skupinou jsou nejen cizinci ze třetích zemí žijících v Pardubicích. Při své prvotní, seznamovací návštěvě Centra na podporu integrace cizinců jsem se dozvěděla, že kurzy výuky českého jazyka navštěvují i cizinci z anglicky mluvících zemí. Věk mých respondentů se pohybuje v rozmezí 22 - 57 let. Jedná se o ženy a muže jak z České republiky, tak i ze zahraničí. Ve velké míře se jedná o cizince, kteří do České republiky vycestovali za účelem naleznout zde perspektivní práci, zlepšit svoji neblahou finanční situaci, která je donutila migrovat ze své domoviny a nalézt tak lepší začátek pro nový životní start. Veškeré terénní šetření jsem prováděla přímo v obou integračních centrech (Most pro lidská práva a Centrum na podporu integrace cizinců).

11. 2. Metodologie

Šetření jsem prováděla formou rozhovorů, které jsem pro snadnější analýzu dat zpracovávala pomocí písemného i elektronického zaznamenávání. Zpočátku byly rozhovory vedeny v obou případech polostrukturovaně. Dotazovaní odpovídali na několik předem připravených otázek. Posléze se respondenti během rozhovoru rozmluvili natolik, že některé z důležitých informací mi sdělili sami. V úvodu jsem všechny své respondenty obeznámila s průběhem setkání, objasnila jsem jim význam mé práce a studijní záměr. Na otázky odpovídali podle svého uvážení, bez jakéhokoliv nátlaku. Kromě šestnácti položených otázek, které se vztahovaly k cizincům a dvaceti otázek pro zaměstnance integračních center, jsem se dále klientů ptala na jméno a věk. Všechny výzkumné otázky byly vytvořeny tak, aby nebyly příliš osobní a na mé respondenty působily co nejvíce přirozeně. Výzkum byl prováděn v zimě 2011 a na jaře roku 2012.

11. 3. Výzkumné otázky

Moji první výzkumnou otázkou pro tuto práci je zjistit, zdali nabízené služby integračních sdružení jsou dostačující pro potřeby svých klientů. Jako další výzkumnou otázku si pokládám, zdali cizinci, kteří navštěvují integrační centra v Pardubicích, plánují zůstat v České republice natrvalo, či zda svůj pobyt zde považují za dočasný. Pro výzkum k mé diplomové práci jsem zvolila dva typy otázek. Na první typ otázek jsem se dotazovala pracovníků v integračních centrech Most pro lidská práva a v Centru pro integraci cizinců. Druhý typ otázek

slouží pro respondenty z řad cizinců, tedy klienty obou integračních center.

a) Otázky, určené pro pracovníky integračních center

- 1) Jaký je smysl a historie vaší organizace?
- 2) Jaký typ služeb cizincům poskytujete?
- 3) V čem spatřujete hlavní přínos vaší organizace?
- 4) Existují nějaká psaná pravidla, jimiž se obecně řídíte ve vztahu ke klientům?
- 5) Jak často přichází vaše instituce do kontaktu s cizinci?
- 6) Při jaké příležitosti nejčastěji? Co obvykle potřebují?
- 7) V čem spatřujete největší problémy v životě cizinců v Pardubicích?
- 8) Kteří cizinci to podle vás mají v české společnosti nejsložitější? A kteří v Pardubicích?
- 9) Mají cizinci někoho ze svých řad, kdo jim pomáhá v komunikaci s vaší organizací?
- 10) Existují mezi cizinci nějaké autority? V čem mohou pomoci?
- 11) Existují rozdíly v chování cizinců podle země původu?
- 12) Existují mezi skupinami cizinců nějaké konflikty?
- 13) Do jaké míry je potřeba, aby se cizinci přizpůsobili životním zvyklostem české společnosti?

14) Co považujete pro integraci cizinců za nejdůležitější?

15) Spolupracujete s jinými institucemi či organizacemi, které přicházejí do kontaktu s cizinci?

16) Co by měli pro integraci dělat samotní cizinci?

17) Domníváte se, že je vaše organizace schopna uspokojit potřeby cizinců v dané oblasti?

18) Máte na svoji činnost dostatek finančních prostředků? Co je hlavním zdrojem?

19) Jak vidíte budoucnost cizinců v ČR? V Pardubicích?

20) Jak jste spokojen/a s celkovým vývojem přístupu ČR k cizincům? Co s tím lze dělat?

b) otázky, určené pro klienty integračních center

1) Jaké jste národnosti?

2) Jaký je váš důvod k příchodu do České republiky?

3) Jak dlouho tu plánujete zůstat?

4) Jaký druh práce zde vykonáváte?

5) Žijete zde, jelikož tu máte práci nebo chcete v České republice zůstat natrvalo?

6) Máte v Pardubicích i jinou práci? Pokud ano, tak jakou?

7) Jakým způsobem jste získal/a práci v Pardubicích?

8) Jak často využíváte služeb integračních center?

9) Jaké služby využíváte nejčastěji?

10) Jsou zde nějaké služby, které byste rád/a změnil/a či zlepšil/a?

11) Jste spokojen/a s nabízenými službami v centru? Pokud ne, proč?

12) Jste spokojen/a s podmínkami pro život v České republice?

13) Měl/a jste zde nějaké negativní zkušenosti po dobu, co jste v České republice? Pokud ano, jaké?

14) Máte zde nějaké přátele z řad Čechů? Pokud ano, jakým způsobem spolu trávíte volný čas?

15) Jaké jsou vaše vztahy s ostatními migranty?

16) Jaké jsou vaše plány do budoucnosti?

11. 4. Zjištěné informace

Nejprve podrobím analýze zjištěných informací výzkum, který probíhal v zimě 2011. Šetření jsem realizovala se třemi zaměstnankyněmi v integračním centru Most pro lidská práva. Měla jsem možnost mluvit s vedoucí pracovnící, která plní v centru hlavně výkonnou funkci, řízení instituce a vykonává dohled nad svými spolupracovníky. Dále jsem hovořila s dvěma ženami ve věku 23 a 33 let, které v Mostu pro lidská práva poskytují sociální poradenství cizincům či jednájí s klienty o základních problémech, které společně řeší. Rozhovory se zaměstnankyněmi jsem prováděla v rozmezí několika dnů. První setkání proběhlo s mladou slečnou K. (23let), studentkou bakalářského studia sociálních a humanitních studií v Hradci Králové. V Mostu pro lidská práva už pracuje přibližně dva roky na postu sociálního pracovníka. Tato práce ji velmi naplňuje a praxi zde pokládá za velmi přínosnou zkušenost během studií na vysoké škole. Rozhovor probíhal spíše neformálně, jelikož nebyl mezi námi téměř žádný věkový rozdíl.

V úvodu našeho rozhovoru jsme se držela předem připravených výzkumných otázek. Na první otázku zda by mohla stručně popsat smysl a historii organizace odpověděla, že organizace byla založena v roce 1993 a začínalo se tak, že vznikl časopis Most, který byl o lidských právech. Občanské sdružení se nejprve zabývalo hájením lidských práv a kolem roku 2006 vzniklo odborné sociální poradenství.

Slečna K. také naznačila, že „v tom obhajování lidských práv by to bylo určitě jednodušší, kdybychom měli právníka, který by zastupoval cizince, ale nemáme na to dostačující prostředky.“

Ve sdružení Most pro lidská práva jsou pro klienty nabízeny tyto služby: sociální poradenství a právní poradenství. Dále zde probíhají výukové kurzy češtiny, tematické semináře a další různé aktivity, jako jsou ženské skupiny. Největší přínos organizace spatřuje slečna K. v informovanosti pro cizince, sdružení je nestranné a není zřizované státem, tím zastávají nezávislý názor svých klientů a v neposlední řadě hájit jejich práva. Ve vztahu ke klientům se řídí kodexem sociálních prací a dále i speciální metodikou. Sdružení přichází do kontaktu s cizinci prakticky denně. A to nejčastěji v případě, že potřebují jakoukoliv poradenskou činnost či zlepšit své znalosti na kurzech českého jazyka. Mezi nejpočetnější klienty sdružení patří Bulhaři, Mongolové a Vietnamci. „Strašně záleží na časovém období. Záleží, jestli je před novým rokem. Je to hodně individuální, dodává slečna K. „Přicházejí sem spíš ženy z nižších sociálních vrstev, azylanti jen výjimečně, jde hlavně o pracovní migranty. Někdy přijdou i podnikatelé s živnostenským listem, ale stejně tu většinou mají nějakého svého šéfa.“ Největší problémy v životě cizinců v Pardubicích spatřuje v tom, že nejvíce narážejí na neznalost zákona a na celý systém, který neovládají. Ve vztahu ke společnosti je to hlavně tím, že to jsou většinou uzavřené komunity.

„Třeba ve vztahu k nám, jako k organizaci, která jim chce pomoci, je to určitě otázka důvěry. Člověk vždycky potřebuje najít nějaký ten čas, aby našel k druhým důvěru a hlavně v úplně nové, cizí zemi.“ Zajímavým zjištěním pro mne bylo, že samotní cizinci mají mezi sebou určité problémy. *„Mají i třeba větší problémy mezi nima a Čechama. Myslím si, že se teď víc řeší cizinec a cizinec než cizinec a Čech.“*

Další problémy cizinci nacházejí v oblasti bydlení. *„ Určitě mají těžší najít bydlení. Jakoby jim zůstala jen možnost ubytoven, kam třeba nějaké komunity vůbec nechtějí, třeba Mongolové. Ale mají o dost těžší najít ubytování. Když jim s tím pomáháme, tak první otázka, na kterou se ti pronajímatele zeptají je, jestli je se jedná o cizince nebo ne? Takže už jim to automaticky říkám, jde o cizince a vím, že jim to stejně musím říct, protože kdyby tam pak přišli, tak by byl pronajímatel stejně proti tomu.“* Na druhou stranu slečna K. dodává: *„ Strašně rychle se nesou ty negativní zkušenosti. Třeba domluvíme s klientem schůzku u nějakého pronajímatele a oni tam nepřijedou, protože si našli něco jiného a samozřejmě to nedají vědět tomu pronajímateli a tím pádem už pronajímatel nemá zájem o cizince. To samý, když má někdo neplatiče cizince, tak už ho nikdy nenajme. U cizinců jsou v tom mnohem větší rizika než u Čechů.“*

Nemalé problémy mají cizinci i v oblasti pracovního trhu. V případě pracovních migrantů z Evropské unie, kteří by nemuseli mít pracovní povolení, mají paradoxně prostředky hodně uzavřené.

Zdravotnictví není také tak přístupné, tak jak by mělo a být mohlo. Zvláště komerční pojištění, které nepokrývá to, co by mělo. Což znamená, že pokud má cizinka postižené miminko, tak je prakticky nepojistitelné. „Teďka od nového roku vyšla novela, že už cizinec nesmí mít základní pojištění cizinců, ale pojištění komplexní, což je trojnásobná částka. Jak se s tím vypořádají, netuší, protože by to bylo pro ně absolutně likvidační. Jako třeba zaplatit za každé dva roky šedesát tisíc jen za pojištění, to by bylo fakt strašný.“

Školství je na tom s cizinci o něco lépe, tedy alespoň v Pardubicích. Sama slečna K. říká, že se setkává s pozitivními ohlasy i sami cizinci tvrdí, že to funguje. Nejsložitější to mají v České republice hlavně cizinci ze třetích zemí. A to zejména z hlediska rodiny. „Když si sem chtějí přivést rodinu, tak to závisí na příjmu manžela nebo manželky nebo na obou a když jedno z toho není, tak už je tím ohrožená celá rodina tady v Čechách. Pokud sem chtějí přivést miminko nebo dítě, tak to záleží pořád na jejich příjmu, pořád je to jen o penězích. Celej ten systém je o penězích, co máš tu rodinu. A právě proto jsme tu my, jako Most, kteří jim můžeme pomoci třeba s tou informovaností a s tím, aby neudělali nějaké chyby, které je neohrozí. Jinak se to nedá. Zákon klade své požadavky, který se nedají nějak omezit.“ Velkou pomoc nabízí sdružení nejen v oblasti zdravotního a sociálního pojištění, ale s ostatními potřebami. Pokud se přihodí taková situace, že na ni zaměstnanci nestačí, tak se pokaždé hledají jiné alternativy.

Pro snazší komunikaci má sdružení k dispozici kontaktní osoby, které zde žijí delší dobu, například u Mongolů. „Jakože vždycky vědí, že ten člověk je tady už dlouho a má vazby s naší organizací, jakože nám věří, takže mnoho kontaktů jde přes tuto osobu. U nás vlastně všeobecně tlumočníci jsou těmi spojkami.“

Mezi nejčastější klienty, kteří využívají služeb sdružení, patří zejména občasně Evropské unie. V Pardubicích jsou to Bulhaři, Poláci, Rumuni a občané ze třetích zemí, nejvíce Mongolové, Vietnamci a Ukrajinci. Na otázku, zda existují rozdíly v chování cizinců podle země původu, odpověděla, že nedokáže moc rozlišit, co je kulturní rozdíl a co je osobnostní předpoklad, vlastnost, charakter. Například u Vietnamců je to možné rozlišit. „Vietnamec ti po čase začne říkat, to co chceš slyšet. Nikdy ti neřekne ne. Bulhaři jsou zas takový rázný, s nima by si měl člověk hned tykat. Podle nich je to takový jako bez veškerých hranic.“ (usmívá se) „Určitě tam jsou specifika.“

Podle slečny K. existují autority u všech skupin. Záleží hlavně na tom, jak je ten klientelismus nastaven, avšak nemusí o něj vždy jít. Pokud se jedná o autoritu v pozitivním slova smyslu, tak je právě buď ta kontaktní osoba, nebo osoba, které ostatní cizinci věří. Jakýkoliv konflikt mezi cizinci na vlastní kůži nezažila, ale věří tomu, že na ubytovnách, kde často vedle sebe žije mnoho různých národností, docházet k určitým potyčkám může.

Podle jejího názoru by se měli cizinci přizpůsobovat jen do té míry, aby neztráceli svůj způsob života zároveň i své zvyky. "No měli by...musej nejdřív chtít se integrovat, někdo sem přijede jen proto, že tu chce pracovat a pak odjet zpět domů. Pak by měli mít snahu se seznamovat i s jinými lidmi, být částečně otevření, respektovat jejich myšlení. A myslím si, že by hodně prospělo, kdyby ty komunity nebyly tak uzavřené."

Česká republika zastává pouze princip migrace za účelem práce a nechce, aby se cizinci zdržovali dlouhodobě, říká. Pokud tu bude prosazovat takové aktivity, aby se tu cizinci zdrželi třeba jen dva roky, a pak se je stát snažil vrátit zpět, tak to bude podle slečny K. velký problém. Stát si klade stále větší požadavky, je přísnější a náklady na život v České republice příliš vysoké, aby tu člověk mohl mít rodinu. „Také si myslím, že nevládní organizace vyvíjejí dostatečný tlak na politiky. Připravují se podklady pro poslance, ale bohužel to vyslyšení tam není. Těžko říct, jestli je to lobbying ze strany pojišťoven nebo nevím koho. Stát by měl vycházet vstříc alespoň cizincům, kteří už tu žijí dlouhodobě. Platí daně, platí pojištění. Ta vize, že tady zůstanou a budou v uvozovkách občany České republiky, je hodně reálná.“

Hlavním zdrojem financí Mostu pro lidská práva je Ministerstvo práce a sociálních věcí a Magistrát města Pardubic. V současné době Ministerstvo vnitra financuje jeden z projektů. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy dotuje kurzy češtiny a výukové aktivity.

Dalšími důležitými zdroji je pak organizace Open Society Found a v neposlední řadě Evropská unie. V současné době má sdružení dostatek financí, i když se tato situace velmi liší. Na začátku každého roku je organizace pokaždé ve finanční nejistotě. Most pro lidská práva spolupracuje nejčastěji s druhým integračním centrem v Pardubicích s Centrem na podporu integrace cizinců. Dále spolupracuje s Meracatel v Praze, pokud se jedná o počínání v zájmu cizinců v rámci České republiky. Dále se v současné době snaží o členství v Konsorciu, což je seskupení nevládních organizací, pracujících s cizinci na národní úrovni. Jednají velmi často s Multikulturním centrem v Praze, ale není to spolupráce daná smlouvou. I když kooperaci s touto institucí považuje slečna K. za velký úspěch.

Druhý rozhovor probíhal taktéž v Mostu pro lidská práva. Mojí respondentkou byla opět žena ve věku 33 let. Pracuje zde po dobu 4 let na postu sociální pracovnice. Její hlavní pracovní náplní je poskytování sociálního poradenství. V současné době je její nejvyšší dosažené vzdělání magisterské, obor etnologie. Celý rozhovor probíhal v prostorách organizace Most pro lidská práva. Tak jako v předešlém rozhovoru i toto setkání probíhalo ve velmi přátelském duchu. Měla jsem připraven polostrukturovaný rozhovor, který se v průběhu proměnil spíše v neformální povídání o daných věcech a problémech.

Na své pracovní pozici se prakticky každý den setkává s cizinci ze třetích zemí. Nejčastěji to jsou Mongolové, Vietnamci, Ukrajinci. Z Evropské unie jsou to pak Bulhaři a občas Poláci. Obvykle potřebují poradit v oblasti poradenství, dále pak v otázkách bydlení či pojištění. Největší problémy spatřuje v cizineckém zákoně. Paní H. (33) „*Třeba už jen to pojištění, které musejí mít, to jsou šílené částky pohybující se kolem osmnácti tisíc za půl roku. Klienti mají také problémy zejména u obvodních lékařů, bez pojištění, které je velmi drahé. Dále jsou to problémy s pracovním vízem, které se vydává až po dvou letech.*“ Ve vztahu ke společnosti shledává největší problémy v orientaci a v jazykové bariéře. Naopak ve vztahu společnosti k cizincům je problém v tom, že jsou velmi střeženi ze strany cizinecké policie. V otázkách bydlení jsou největší problémy u cizinců ze třetích zemí. Speciálně jsou averze ze strany najímatelů bytů vůči Mongolům. Důvod je ten, že jich žije na bytě více, než jich tam je ve skutečnosti nahlášeno. A je to i dané komunikací, která je s Mongoly složitější. V oblasti pracovního trhu jsou podle paní H. zaměstnávání spíše občané z Evropské unie než cizinci přicházející z třetích zemí. Školská zařízení by mohla být vůči cizincům také vstřícnější. Z této oblasti napadl H. příběh 14letého chlapce z Mongolska, který nebyl přijatý na základní školu do té doby, dokud si nenažde doučování z českého jazyka. Pro mne byl zajímavým zjištěním fakt, že někteří cizinci mají problémy i v psychosomatické oblasti. „*Zde mají největší problémy Mongolové a Vietnamci a to zejména s gamblerstvím i alkoholem*“ dodává paní H.

Situace v Pardubicích je odlišná od ostatních lokalit v České republice, kde se nacházejí cizinci. Je to dáno pracovními pozicemi, které nabízí nedaleký Foxconn. Zde je velká koncentrace cizinců ze třetích zemí. Podle paní H. to mají však v Pardubicích nejobtížnější Bulhaři, jakožto časté oběti agentur. V komunikaci s organizace pomáhají zejména rodilí mluvčí, kteří tuto práci vykonávají zdarma. Jsou to stálí lidé z Mongolska, Ruska, Vietnamu, Bulharska. Autority existují podle Heleny ponejvíce u Vietnamců. Hlavní problém shledává v tom, že mají Vietnamci vůči společnosti příliš malou důvěru. Na druhou stranu mají Vietnamci tendenci dělat vše, aby se druhým zavděčili. *„Jsou třeba schopni odpovědět na vše ano, aniž by tomu rozuměli. Naopak Bulhaři, ti jsou zastakoví familiární.“* S konflikty mezi cizinci paní H. sama zkušenosti nemá, ale jednou slyšela o konfliktu mezi cizinci z Vietnamu a Ukrajiny. Údajně měli na sebe vytáhnout nože. *„Situace vysloveně na nože“*, dodává s úsměvem. Ke konfliktům dochází i u Bulharských přistěhovalců a to zejména na ubytovnách mezi spolubydlícími.

Na otázku, zdali by si měli příchozí cizinci udržet své původní zvyklosti, hodnotu a kulturu, odpověděla paní Helena, že určitě. Ale jsou i tací, kteří se jich dobrovolně vzdávají. Mělo by docházet spíše k prolínání, přijmout kulturu třeba jen z jedné čtvrtiny. Za nejdůležitější pro integraci považuje hlavně ochotu stát se součástí jiné země a dále pak, což je také velmi důležité, znalost jazyka.

Sami cizinci by měli mít chuť se integrovat a to právě skrz jazyk. Ten je podle paní H. pro integraci nejdůležitější.

Ze začátku nebyla organizace zaměřena na cizince. Zakladatel byl prochartista a ochránce lidských práv. Organizace jako taková vznikla od roku 1992. Od 2004 jsou zde poskytovány zdarma kurzy češtiny a od roku 2007 i sociální poradenství. Most pro lidská práva je registrovaná služba. Pracuje zde asi 12 zaměstnanců a lektoři českého jazyka. Práce paní H. velmi naplňuje, očekává od ní vlastní realizaci a pomoc druhým. Vývoj v pracovní oblasti hodnotí jako přechod od teorie k praxi; pro snazší pochopení své práce je pro paní H. důležité zachovávat i určitou duševní hygienu. Z hlediska své pracovní pozice přichází nejčastěji do kontaktu s Úřadem práce, Správou sociálního zabezpečení a skrze klienty a jejich problémy hodně s pojišťovnami. Organizace jako taková spolupracuje často s ostatními neziskovými organizacemi po celé České republice. Nejvíce s neziskovou organizací La Strada v Praze či s Bílým kruhem bezpečí. *„Spolupracujeme nejčastěji v otázkách týkající se prospěchu cizinců či ohledně potřebné informovanosti. Za největší prospěch považují vrácení pěti mongolských cizinců zpět domů.“*

Primární službou, kterou sdružení nabízí, je sociální poradenství, dále pak doprovod k lékaři. Pracovníci pro cizince vytvářejí různé tematické semináře, mají svůj multiklub. *„Hlavně tedy a v tom si myslím, že jsme nejúspěšnější, že jim poskytujeme zdarma kurzy češtiny.“*

Naopak nedostatky vidím ve vybavenosti kanceláří a celkového prostoru. Mohli bychom zavést i více kulturních aktivit, ale to vše zaleží na finančních podporách." A právě finanční prostředky jsou obrovskou překážkou. Hlavním zdrojem financování chodu organizace jsou granty. Zejména z Magistrátu města Pardubic, Evropské unie a Ministerstva práce a sociálních věcí. „O podporu ze strany soukromého sektoru se moc neucházíme, jelikož býváme často odmítáni! Sbírkou na peníze se dnes vybírají akorát pro děti, o cizince nemá nikdo zájem. Prostě se nesnášíme. Je to xenofobie." (smutně)

Do budoucna spatřuje paní H. největší problém v oblasti práce s cizinci v České republice ze strany neaktivity státu. Ten by měl mít vždy největší zájem, měl by si uvědomit, že pobyt cizinců zde není jen problémem, ale může být i výhodou. „Pokud se to nějak nezmění, tak cizinců bude velký úbytek.", dodává. Paní H. také není příliš spokojená s vývojem přístupu Českého státu k cizincům. „Došlo k využití cizinců. Když byli potřeba, tak je sem stát zval a když už potřeba nebyli, tak je poslali zpět domů. Cizinci by měli být naopak přínosem státu." Je zde velký problém s koncepcí integrace cizinců. Stát užívá spíše represivních forem, měl by cizincům více nabízet práci, motivovat je a být nápomocen při tvorbě vhodných projektů. Hlavně by se měly změnit osobní přístupy od každé jednotlivce v Čechách. A v neposlední řadě by vláda měla vydávat takové zákony, aby zároveň vycházely vstříc cizincům, dodává na úplný závěr našeho rozhovoru paní H.

Třetí rozhovor v organizaci Most pro lidská práva jsem prováděla taktéž se ženou, paní Z., 30 let. Paní Z. pracuje na postu vedoucího sociálního poradenství. Její hlavní náplní práce jako vedoucí sociálního poradenství je dohlížet nad pracovníky, řízení chodu a výkonná funkce. Její dosažené vzdělání je magisterské na pedagogické fakultě, obor učitelství pro druhý stupeň. Tuto praxi vykonává již 5 let. Rozhovor probíhal taktéž přímo v organizaci a byl realizován na velmi přátelské úrovni, stejně jako u dvou předchozích respondentek.

Díky své pracovní pozici paní Z. do kontaktu s cizinci přichází méně často. *„Ale jako organizace přicházíme do kontaktu s cizinci velmi často, každý den. Docházejí k nám cizinci zejména z Vietnamu, Ukrajiny, Bulharska. Občas přijdou Rumuni, Poláci a Mongolci.“* Cizinci, kteří potřebují nejvíce pomoci, jsou dle názoru paní Z. nejvíce Bulhaři a Vietnamci, méně Poláci a Rumuni. V poslední době dost ubývá Mongolů. Nejčastější důvody návštěv organizace cizinci jsou v oblasti pobytových otázek, zaměstnání, bydlení. Dále pak v problémech se zdravotním pojištěním, živností, vzdělávání dětí a také ve výuce českého jazyka. *„Docházejí k nám více ženy z nižších sociálních vrstev, i když dost záleží na službách poradenství. Ti z nižších sociálních vrstev vyhledávají hlavně sociální poradenství a jedná se nejčastěji o dělníky“*, dodává.

Paní Z. spatřuje největší problémy v životě cizinců v Pardubicích v práci a pracovních vztazích. Dalšími problémy jsou pobytové otázky, dávky a zdravotní pojištění.

Problémy ve vztahu ke společnosti cizinci podle Z. vůbec „neřeší“, jelikož svůj pobyt zde chápou jako místo určené pouze k výdělku. Česká společnost naopak k cizincům zastává velmi rezervovaný postoj. Panuje zde vůči cizincům i veliká nedůvěra a hlavně předsudky. *„Češi mají pocit, že jim berou práci. Na tomhle všem však mají velký podíl media, která veškeré informace o nich mnohdy až zbytečně rozmazávají.“* Se vzděláním je to také složité. Například ředitelé některých škol nechtějí přijímat děti cizinců do té doby, dokud si nezajistí doučování českého jazyka. Ve zdravotnictví jsou zase velké problémy ohledně komunikace, většinou je potřeba tlumočnick. Většina cizinců, kteří tu žijí, jsou izolováni i po delší době. Drahá pojištění jsou další velkou překážkou pro lepší a snazší život cizinců na území České republiky. *„Pokud by se zlepšila spolehlivost ze strany cizinců, možná by i ta důvěra ze strany majority mohla být větší. S tou nespolehlivostí je to individuální, záleží na mentalitě i na tom, jak ti určitý cizinci jsou již integrování. A hlavně Češi nejsou zvyklí na nespolehlivost. Cizinci by měli z části pochopit českou mentalitu a z části se pokusit přizpůsobit.“*

Ze strany domácí společnosti by zde nejvíce pomohla úprava politické struktury „cizinec není věc“. Celkově by se mělo lépe nahlížet na cizince, tvrdí paní Z. I v oblasti pracovního trhu je opět nutné začít od shora.

Když budou lépe nastaveny zákony, tak se cizinci budou moci lépe kvalifikovat v oblasti práce. *„Například je tu velmi přísný zákon o zaměstnanosti, cizinci ze třetích zemí se nemohou zaevidovat na Úřadu práce. Je to určitý způsob diskriminace.“* Ve vzdělání by se mělo hojněji počítat s asistenty, avšak školy nejsou ochotné psát granty. *„Tam je to v tomto ohledu špatné.“*, dodává. Pro zlepšení fungování zdravotnictví ve spolupráci s cizinci by měly být podle paní Z. zřízeny tlumočnické linky, které by byly k dispozici alespoň 12 hodin denně, speciálně pro zdravotnictví. Ve společnosti to mají, podle paní Z., nejsložitější ti cizinci, kteří se nesnaží přizpůsobovat, hlavně v oblasti výuky českého jazyka. *„Obvykle to bývají cizinci ze třetích zemí.“* Konkrétně v Pardubicích to mají nejsložitější cizinci pracující pod agenturami a ti, kteří jsou bez práce. Důležitou úlohu plní zaměstnavatelé či agentury ve vztahu k cizincům, kteří se často pohybují na hranici zákona. Cizinci mají opodstatněné obavy a řeší to pak přes jiné instituce. Podle Zity by se měli více dodržovat zákony. *„Kupříkladu FoxConn potřebuje jen flexibilní pracovníky. My už víme, tak nějak jaké agentury jsou důvěryhodné a jaké ne. Proto spolupracujeme jen s těmi důvěryhodnými, ale né moc často, jen když nic jiného není. Ministerstvo by bylo rádo, abychom vytvořili černou listinu a vše nahlašovali, to je ale v rozporu s naší službou.“*

I když mají cizinci možnost využít služeb tlumočnicků pro lepší komunikaci s organizací, docházejí a jednají se zaměstnanci spíše přímo, bez prostředníků. Někteří cizinci mají mezi sebou určité autority. *„Tak co vím, tak u Vietnamců jsou. Pro některé jsou tyto autority, většinou to bývají zprostředkovatelé, důležité osoby, mají v nich větší důvěru než v ostatní Čechy.“* Most pro lidská práva se snaží pomáhat, jak nejlépe může. Ať se jedná o poradenství, v oblasti práce, zdravotnictví, sociálních dávkách. Pracovníci sdružení se snaží vytvářet multikulturní aktivity, jak jsou třeba Multiklub. Rozdíly v chování cizinců podle země původu, dle paní Z., existují. *„Tak určitě, třeba u Vietnamců, ti se chovají tak jako „stádovitě“, kam jde jeden, tam jdou všichni a jsou takoví neprůbojní. K tomu říct víc nemůžu, jelikož s nimi díky své pracovní pozici nepřiřdu tolik do kontaktu.“* S konflikty mezi skupinami cizinců paní Z. osobní zkušenosti nemá, spíše z doslechu. Nejedná se o žádné dlouhodobé konflikty. Pouze konflikty týkající se pracovních či rodinných vztahů.

Stát v pomoci cizincům sehrává úlohu spíše trestající, než pomocnou, tvrdí paní Z. *„Měl by zakládat tlumočnické linky, které budou podle potřeb k dispozici. Dále by měl stát zakládat více center, které budou pomáhat cizincům. Určitě jim nepomáhá dostatečně.“* Budoucnost cizinců vidí paní Z. velmi špatně, jelikož cizinci jsou nezbytní pro chod českého státu. *„Měli by si to uvědomit i představitelé českého státu.“*

Obecně není politickým zájmem řešit sociální služby, dokud nenastane nějaký problém." Aby tu mohli cizinci normálně žít a pracovat, záleží jen a jen na politické situaci. Nejvýrazněji by se na řešení těchto problému měl podílet hlavně stát a ne jim naopak házet klacky pod nohy. *„Mně osobně nejvíce vadí to, že veškeré projekty na podporu integrace se týkají pouze cizinců ze třetích zemí. Zásadní problém je v tom, že nejsou podporováni i občané ze zemí Evropské unie.*" S celkovým vývojem přístupu České republiky k cizincům je paní Z. po právu nespokojená. Dalo by se ještě mnoho zlepšovat. Velkou překážku paní Z. vidí v novele cizineckého zákona. *„Myslím tím převod kompetenci z cizinecké policie na odbor azylové a migrační politiky. Budou v tom hrozné zmatky, hlavně pro cizince. Tento směr opravdu není moc příznivý pro cizince.*"

Sdružení Most pro lidská práva funguje už 12 let. Podle paní Z. smyslem této organizace je pomáhat cizincům, informovat je o možnostech. *„Snažíme se o preventivní působení, vytváříme koalice s jinými organizacemi. Naším cílem je poznat a ovlivnit situaci.*" Paní Z. její práce velmi naplňuje a to je i zřejmé z duchu celého rozhovoru. Od své práce očekává naplňování cílů, které jsou nastaveny. Obecně se během své práce řídí metodikou a zákonnými normami. Za velký neúspěch považuje neúspěšnou poradnu v Ústí nad Orlicí, jelikož je zde velký nezájem ze strany klientů.

K této situaci došlo z důvodů neuskutečnění kvalitního monitoringu, poté by bylo možné nedostatky odkrýt. *“Do Ústí jezdí pracovat hodně Poláků, tak zvaných Pindlerů, ti se nechají každý den přímo z Polska přivést a po práci zase odvést domů do Polska. Takže tam není vůbec žádná šance na oslovení.”* I když jsou hlavním zdrojem financí sdružení dotace z Pardubického kraje, z Magistrátu města Pardubic a Ministerstva vnitra, jsou stále málo dostačující. *„Nejhorším obdobím je pro nás vždy začátek kalendářního roku, kdy my vůbec nevíme, jak vyjdeme s penězi. Máme tu 8 stálých zaměstnanců a náš rozpočet nám dovolí zaplatit z nich pouze 2,3 zaměstnance. Ti ostatní zde pracují na poloviční úvazek.”*

Pro integraci považuje paní Z. za nejdůležitější hlavně toleranci, dále pak informovanost z obou stran a snahu vedle sebe nějakým způsobem žít. S čím větší dálky cizinci pocházejí, tím hůře se začleňují. *„Třeba Vietnamci či Mongolové.”* Podle paní Z. to není dáno ničím specifickým, záleží mnohokrát na osobnosti. Každý se cítí jinak. *„Třeba jedna Mongolka, co sem chodí, žije v Čechách 10 let a jako cizinec se tu vůbec necítí. A třeba jedna Ruska, co znám, tu žije 8 let a jako cizinka se cítí furt.”* Důležitou roli při integraci plní u cizinců církev či náboženství. Je to přinejmenším důležité po psychické stránce a dále je to dobrý důvod ke styku s krajany.

Další neméně důležité prvky pro lepší integraci cizinců jsou různé neziskové organizace. „V Pardubicích jsme to my a Centrum na podporu integrace cizinců.“ Samotní cizinci by se měli více učit spolehlivosti a českému jazyku pro lepší začlenění do majoritní společnosti, tvrdí paní Z. „Té spolehlivosti se je snažíme učit během individuální práce. Snažíme se je upozorňovat, jak by se asi měli zachovat při této a této situaci, a tak dále.“ To, jestli jsou sami aktivní, je hrozně individuální. Ti cizinci, kteří tu jsou za prací, tak moc aktivity nevytvářejí, naopak ti, kteří přijdou do České republiky s celou svojí rodinou, tak samozřejmě aktivnější jsou. Pro ně samotné je to důležité, dodává na úplný závěr našeho rozhovoru paní Z.

V organizaci Most pro lidská práva jsem prováděla výzkum nejen se zaměstnanci, ale i s klienty, kteří služeb sdružení využívají. Jednalo se dva Mongoly. Pan L. (35 let) žije v České republice necelé 3 roky, pan J. (38 let) o rok méně. Pan L. přijel do Čech na pozvání své rodiny, pan J. na doporučení svých známých. Pro oba dva byl důvod příjezdu jednoznačný, vidina nové lepší práce. Jejich každodenní náplní práce ve třísměnném provozu je obsluha výrobních strojů. I když je to práce fyzicky náročná, jak pan L., tak pan J. jsou za ni velmi vděční. Obzvláště v této nelehké době, kdy je práce nedostatek. Organizaci navštěvují, pokud jim to pracovní doba dovolí, dvakrát týdně. Nejčastěji využívají kurzy českého jazyka, a pokud je potřeba, tak i sociálně právní poradenství. Se službami centra jsou oba velmi spokojeni.

Sami říkají, že nebýt rad a pomoci pracovníků organizace, spousta důležité administrativy by nebyli bez jejich nápomoci schopni vyřídit. Oba v současné době bydlí v nedaleké ubytovně společně s ostatními pracovníky Foxconnu. Oni sami na vlastní kůži žádný konflikt nezažili, avšak k několika potyčkám mezi migranty z Ukrajiny došlo. „Bylo to vždy pod lehkým vlivem alkoholu, druhý den zas byli kamarádi“, dodávají s úsměvem. Přátele tu oba dva mají spíše z řad svých krajanů. Bohužel mnoho času, díky velké pracovní vytíženosti, na společné aktivity nezůstává. I když život v Pardubicích pro oba cizince není vůbec jednoduchý, svoji budoucnost vidí právě v Čechách. Pan J. by si moc přál vydělat dostatečné množství peněz, aby za ním mohla přijet i jeho manželka a dvě dcery, které prozatím žijí doma v Mongolsku. Pan L. je již dva roky rozvedený. Nicméně rád by tu se svoji přítelkyní, kterou poznal během své práce, zůstal natrvalo a popřípadě, pokud mu to finanční situace dovolí, založil rodinu.

Svůj další výzkum jsem realizovala v druhém z integračních center v Pardubicích, v Centru na podporu integrace cizinců, dále jen CPIC. Zde jsem měla možnost provést dva rozhovory s pracovníky CPIC. S paní magistrou I. (30 let), která v CPIC pracuje na postu vedoucí centra. Rozhovor probíhal přímo v organizaci. Paní Ivona byla velmi milá a ve všech ohledech nápomocná.

Organizace CPIC byla dle slov paní I. zřízena v roce 2009 v rámci vládního dokumentu na výzvu Evropského integračního fondu.

V roce 2010 došlo k rozšíření v ostatních krajích, v této době se nachází na území České republiky deset Center na podporu integrace cizinců. V současné době jsou centra zřízena ve všech krajích, kromě Královéhradeckého, Středočeského a kraje Vysočina. Centrum nabízí kurzy českého jazyka, které jsou hojně navštěvovány. Právní poradenství je v centru k dispozici pro cizince dvakrát do týdne. Dále je zde možnost zdarma a kdykoliv v době otevírací doby centra navštívit knihovnu či internet. Od letošního února má centrum registrovanou službu sociálního poradenství. „Do té doby jsme ho nemohli nabízet. V současné době máme tedy k dispozici odborné sociální poradenství a terénní programy“. V rámci terénních programů chodí samotní pracovníci a oslovují potencionální klienty centra v terénu. „Je to těžký, když bydlej třeba hodinu cestu od Pardubic. Autobus jim jede kolikrát dřív, nežli skončej v práci. A druhé věc je ta, že FoxConn jede na třísměnný provoz, takže aby chodili na češtinu jednou za tři týdny, tak to taky nemá moc cenu.“, dodává jeden z terénních pracovníků. Hlavní přínos organizace spatřuje paní I. v pozitivních doporučeních. Samotní klienti přicházejí do CPIC v doprovodu se svými kamarády, známými a spolupracovníky. Dále pak shledává za důležitou koncepčnost práce a kooperaci s ostatními Integračními centry. Ve své práci se musejí řídit speciální metodikou, dále pak posílají své zaměstnance na různá školení v oboru a do budoucna by ráda v centru zřídila možnost supervize.

Do centra přicházejí cizinci nejčastěji s problémy v oblasti pobytové problematiky, zaměstnání a zdravotní péče. Velmi často využívají taktéž služeb právníka. Největší problémy spatřuje paní I. v neznalosti českého prostředí a českého jazyka, který je pro cizince velkou bariérou. *„Je to ale spíš dost individuální. Velkou hrozbou jsou i bossovové. Třeba u Ukrajinců či Vietnamců hrajou stále dost zásadní roli.“*, dodává paní I. Taktéž vidí rozdíl v tom, kteří cizinci to mají ve společnosti nejsložitější. Dle jejího názoru jsou to ti vzhledově odlišnější, většinou Asiaté. *„ U Ukrajince nebo Rusa zas takový rozdíl nepoznáte, jsou to přece jen slovanské typy, ale u Mongolců či Vietnamců je to úplně něco jiného, u nich jsou ty rozdíly prvotně mnohem viditelnější.“*

V případě potřeby jsou cizincům s jakýmkoliv problémy v centru nápomocni nejen tlumočníci, ale i takzvané babičky. Tyto babičky plní funkci jak nápomocnou při doprovázení k doktorům, vyřizování na úřadech, tak i pomáhají hlídat děti cizinců v době, kdy jsou jejich rodiče v práci. S jednou babičkou (paní K.) jsem se osobně v době mého výzkumu setkala. Paní K. je velmi ochotná starší dáma, která již několik let žije v úzkém kontaktu s Vietnamci. Ti k ní mají mnohem větší důvěru než například k pracovníkům centra či svým tlumočnickům. Jak sama říká: *„ Já už s nima žiju několik let, oni jsou na mě zvyklí. Dělán to ráda a zadarmo. Dceru mám v zahraničí.“*

„Bohužel ještě nemám svá vnoučátka, takže hlídat a hrát si s děckama, co hlídám Vietnamcům, je pro mě taková jakási útěcha.“ dodává s úsměvem paní K.

Další osoby, které napomáhají cizincům v lepší komunikaci s centrem, jsou také samozřejmě klienti, bossové či zprostředkovatelé. Ti jsou ale pokládáni spíše za negativa. Zaměstnanci s nimi komunikují minimálně. Raději veškeré problémy řeší se samotnými klienty, jichž se konkrétní situace týká. *„Pokud se jedná o autority ve skupinách cizinců, tak určitě sem spadají jak tlumočníci, bossové či začleněné osoby.“*, říká paní I. Jedna z mých respondentek, paní M., která pochází z Mongolska a v centru pracuje jako tlumočnice, se sama považuje za určitou autoritu.

Rozdíly v chování cizinců podle země původu podle paní I. žádné nevidí. *„Možná Mongolové, s nimi je výborná spolupráce, ale jinak asi ne. Je to opět dost individuální.“* Ani paní I. nepamatuje na situaci, kdyby byla svědkem nějakého konfliktu mezi cizinci. *„Určitě né tady v centru, sem naopak choděj lidi, kteří chtějí pomoct, ne tu dělat rozruch.“*, usmívá se. Cizinci by podle paní I. rozhodně neměli ztrácet své původní zvyklosti, hodnoty ani kulturu. Pro lepší začlenění do společnosti by se měli určitě vzdělávat i z té neformální stránky. Což znamená učit se chodu státu a celého systému. Velkou překážkou je neznalost různých administrativních postupů ve státních institucích. A v neposlední a zásadní řadě je naučit se jazyk. Bez této znalosti je úspěšné začlenění takřka nemožné. Dalším velkým problémem je to, že se cizinci často spoléhají na ostatní.

Častokrát pak dochází k situacím, kdy jsou zneužíváni pro svoji příliš velkou důvěřivost. Nejčastějšími oběťmi jsou Ukrajinci, dodává paní I.

Centrum dále spolupracuje s ostatními neziskovými organizacemi, jako je Most pro lidská práva, Charita v Hradci Králové, OPU o. s., azylové domy či nízkoprahová centra. Velmi často jsou zřizovány různé workshopy v rámci Multikulturních dnů. Kromě jazykových kurzů centrum nabízí také nejrůznější přednášky. Například přednáška na téma daňové přiznání, zaměstnanost a kontrola nelegální práce, kurz „Násilí na ženách cizinkách“ pro rusky hovořící ženy, oslavy Mongolského Nového roku, nízkoprahový kurz pro děti a mládež, tematické workshopy (Vánoce, Velikonoce), atd.

CPIC je financováno z velké části Evropským integračním fondem. Jako organizační složka státu vytváří CPIC každý rok jednoleté projekty, z nichž jsou pak financovány. Největší problémy v oblasti práce s cizinci shledává paní I. zejména v tom, že český stát má s touto problematikou velmi malé zkušenosti jak v tuzemsku, tak i v zahraničí. *„Tato problematika je hlavně u nás velmi mladá disciplína, měli bychom se více zaměřit na situace ze zahraničí, pokusit se z nich poučit nebo alespoň inspirovat se.“*

Velkým problémem bylo, že do 90. let minulého století se v České republice projednávaly pouze otázky z oblasti azylantů. Problematika migrantů se v ČR řeší pouze posledních 20 let, což je velmi krátká doba. Stát je ve vztahu k cizincům podle paní I. velmi přísný.

Spoustu věcí řeší takzvaně za pochodu. Velmi tu chybí dlouhodobá vize, která je úzce spojena s politikou. „V Čechách se bohužel neřeší, co bude za 10 let, ale třeba jen za dva roky. Stát by měl být více protektivní a užitečný. Ale na druhou stranu tu je zase situace lepší než v západních zemích, jako je Anglie, Francie“, dodává.

Druhý rozhovor v Centru na podporu integrace cizinců jsem prováděla s dalším ze zaměstnanců. Pan magistr J. (30 let), který v centru vypomáhá externě a nabízí úplné odborné právní poradenství v rozmezí 6 hodin týdně. V centru pracuje již třetí rok. V současné době centrum navštěvuje zhruba 1000 klientů. Náš rozhovor probíhal v kanceláři CPIC. Své služby nabízí pouze klientům centra. „Stalo se mi, že sem přišel jeden ze prostředkovatelů a chtěl po mě radu, tak jsem ho slušně odmítl s tím, že rady podávám pouze klientům CPIC.“, dodává.

Mezi nejčastější klienty, se kterými spolupracuje, patří Mongolci, Vietnamci, Ukrajinci, občané z Jihoafrické republiky, Afriky a Ruska. Jeho služby a zároveň služby celého centra se nevztahují na občany z Evropské unie. Největší problémy života cizinců v České republice shledává v tom, že nerozumějí právnímu systému. „Mnoho věcí by bylo pro ně samotné jednodušší, kdyby uměli lépe česky, chápali by pak lépe náš systém. Dalo by se tak předcházet spousta problémům.“, říká pan J. On sám ze své pracovní pozice nejčastěji řeší problémy z oblasti pobytové problematiky.

Z oblasti trestního práva se jsou to nejčastěji problémy ohledně nezákonného řízení auta, ať už pod vlivem alkoholu či bez řidičského oprávnění. „Některým cizincům vůbec nedochází, že tu máme nějaké zákony a předpisy, podle kterých se musíme řídit. Jim stačí, že řídit uměj a v jakém jsou stavu oni nebo auto, už vůbec neřešej.“, říká J. Další situace řeší v oblasti občansko - právního práva. Zde se nejčastěji setkává s rozvody cizinců či neplatně uzavřenými smlouvami zprostředkovatelů televizních kanálů.

Rozdíly v chování cizinců podle země původu shledává u několika případů. „Třeba Vietnamci, ty říkají na všechno ano. Jsou takový úslužný, za každou cenu se chtějí zavděčit. Když se jich pak zeptáš, na co ses jich ptal, tak na tebe koukaj a vůbec nevědí, o co de. A jsou i takový, že se styděj na cokoliv zeptat. Využívaj hodně služeb tlumočnicka. Mongolové jsou zase naopak hrozně hrdí, uzavření a dost i tradiční. No Ukrajinci jsou někdy pěkně vypočítavý a zároveň dost sebevědomí.“ V závěru této úvahy dodává, že celkově ve světě se jedná s cizinci jako s něčím méněcenným. On sám pracoval několik měsíců ve Skotsku a zažil tuto situaci na vlastní kůži. Nelíbí se mu ani přístup Čechů k cizincům. Mluví o Češích jako o netolerantním národu. „Nejvíc mě dokáže naštvat, když přijde někdo do vietnamskýho krámu a automaticky těm Vietnamcům začne tykat.“, dodává. V Čechách to mají podle pana J. nejsložitější hlavně Asiaté.

Přímo v centru se s žádným konfliktem nesetkal, ale z doslechu slyšel o neshodách mezi Ukrajinci a Mongoly, i migranti z Ruska bývají také často spojováni s neshodami. Spousta potyček vzniká často mezi cizinci navzájem. Za autority považují cizinci zejména své tlumočníky. U ukrajinských migrantů to jsou zprostředkovatelé práce. Příchod a pracovní zařazení cizinců na území České republiky shledává pan J. za velmi přínosné jak pro samotné migranty, tak i pro Čechy. On sám je příznivcem „míchání ras“, jak říká. *„Můžeme totiž u nich hledat něco nového, můžeme se jimi inspirovat, tak i oni námi. Vždyť jsou to taky normální lidi. Svě děti milují úplně stejně, jako my.“*, říká J. O lepší začlenění do společnosti se musí cizinci v první řadě snažit sami, zkusit vzít osud do vlastních rukou. Nespoléhat se stále na zprostředkovatele, kteří na svých zaměstnancích pouze profitují. Velké překážky jim v tom ovšem klade stát. *„Jen co se týká administrativy, je na ně kladen strašnej tlak skrz papírování. Nevědí, co by měli a co musejí.“*, tvrdí pan J. Stát začal velmi omezovat vydávání pracovních povolení. Pan J. vzpomíná, že před třemi roky tu bylo mnohem více cizinců. *„Je pravdou, že spíše na tu nekvalifikovanou práci, které v poslední době už také není příliš.“*

Do České republiky přijíždějí zejména nevzdělaní cizinci. Avšak Pan J. zná ze svého okolí ukrajinské migranty, kteří na Ukrajině absolvovali vysokou školu, ale i přesto našli uplatnění pouze v pardubické velkovýrobě Foxconn.

Důležitými pomocníky v životě cizinců na území ČR jsou hlavně neziskové organizace určené k tomuto účelu, ne stát. Je důležité, aby tu byla nějaká osoba, která to vše na sebe nabalí. Velké nedostatky vidí pan J. v české ekonomice, která dělá velká opatření proti zaměstnávání cizinců. Hlavní problém vidí v zavedení takzvaného švarcsystému, což je způsob ekonomické činnosti, při které osoby vykonávající pro zaměstnavatele běžné činnosti nejsou jeho zaměstnanci, ale formálně vystupují jako samostatní podnikatelé (pozn.).

Před tím, než jsem měla možnost provést rozhovory s respondenty, kteří jsou samotnými klienty centra, jsem se zúčastnila jednoho z kurzů českého jazyka. Na kurzu, který trvá dvakrát týdně 90 minut, se sešlo 9 zájemců. Hlavním tématem vyučovací hodiny bylo Osvobozené divadlo. Na kurz přišla paní z Bolívie a dvě mladé slečny z Mongolska. Jedné z Mongolek je 17 let a v Pardubicích je již dva a půl roku. Chodí do prvního ročníku střední školy, obor kosmetička. Dále kurz navštívili dva studenti a starší paní M. z Ukrajiny, jeden Američan a dvě starší dámy z Petrohradu.

Jelikož jsem navštěvovala centrum vícekrát, můj úplně první rozhovor jsem provedla s paní M. (47 let), která pochází z Mongolska a vypomáhá v centru jako tlumočnice pro mongolsky mluvící cizince. Její hlavní pracovní poměr je však ve Foxconnu, kde pracuje na pozici koordinátorky. V České republice žije skoro 13 let a hlavní důvod jejího příjezdu byl nepříjemný rozvod, který prožila doma v Mongolsku.

„Doma už mě nic netáhlo, proto jsem se rozhodla začít nový život v úplně cizí zemi.“ říká paní M. Nyní je provdaná znovu. Její manžel je Čech, dcera studovala donedávna v USA a syn v Číně. Obě dvě děti se nyní vrátily zpět do Mongolska, proto návraty paní M. do rodné země jsou teď častější. V době, kdy paní M. přijela do České republiky, zde ještě nebyla zřízena žádná integrační centra, proto začátky paní M. nebyly rozhodně lehké. Český jazyk se musela naučit sama, bez jakékoliv pomoci a musím opravdu potvrdit, že paní M. tento nelehký jazyk, zvláště pro cizinku z asijských zemí, zvládá velmi bravurně.

Zůstat v České republice paní M. rozhodně plánuje. Má tu spousty přátel, manžela a velkou zodpovědnost vůči klientům CPIC. Ona sama se považuje za jakousi autoritu, ovšem v dobrém slova smyslu. Podle paní M. udělal stát největší chybu v tom, že před několika let nabídl cizincům práci, která pak ovšem nebyla. *„Proto v době krize skončila spousta cizinců na ulicích, stát dělá stále ty samé systematické chyby“*, říká paní M. Situace se rozhodně zlepšovat nebude. Dochází k čím dál větším zpříšňováním vydávání pracovních povolení. Ty jsou vydávány pouze na půl roku. Velké změny jsou i na úřadech. Podle paní M. je rozhodně integrace důležitá proto, aby zde mohli cizinci začít žít spokojený život. Ale i přesto všechno by na své kořeny, zvyky a kulturu zapomínat neměli. Ona sama nikdy žádný konflikt s jinými cizinci nezažila. Za svůj domov nyní považuje Českou republiku.

Můj další respondent z CPIC, se kterým jsem měla možnost hovořit ještě před mojí účastí na kurzu českého jazyka, byl mladý, velmi ambiciózní student V. (22 let) z Ukrajiny. V České republice žije 4 roky. V současné době studuje 3. ročník bakalářského studia na ekonomické fakultě Univerzity Pardubice. V Čechách žije sám, jeho matka, která žije v Itálii, mu před nedávnou dobou zakoupila nedaleko Pardubic dům. Život v České republice a celkově v Pardubicích ho velmi uspokojuje. Pochází totiž z Kyjeva, takže mu menší město naopak vyhovuje. Svoji budoucnost vidí v České republice, už během našeho rozhovoru mi sdělil, že má již domluvenou práci v Bohumíně, v jedné logistické firmě.

Do centra dochází dvakrát do týdne, zejména kvůli kurzům češtiny. *„Strašně rád se učim jazyky a hrozně mě to baví, kdyby to šlo tak tu jsem mnohem častěji, беру to jako takový můj relax, po škole. Pak teda ještě rád sportuju, cestuju a taky se rád starám o svoji zahrádku a kočku“*, dodává s úsměvem.

Přátelé má zejména z řad Čechů, s ostatními Ukrajinci se potkává pouze na kurzu. Za svůj domov považuje Českou republiku, Ukrajinu už ne. I když srdcem je stále vlastenec, jak o sobě říká. To dokazuje i to, že stále slaví ukrajinské svátky. *„Ke konfliktu došlo jednou, když jsem ještě bydlel na kolejích a měl jsem za spolubydlícího kluka z Jihoafrický republiky. No a jednou v noci jsem chtěl už spát a on byl furt na počítači a prostě nerespektoval to, že už je pozdě a že brzo ráno vstávám, tak došlo k lehčí potyčce, ale nic velkého.“*

Češi jsou podle V. jiná mentalita, jsou mnohem uzavřenější nežli Ukrajinci, dodává.

Se zbylými respondenty jsem hovořila po skončení kurzu českého jazyka. Jedním z nich byla mladá slečna z Ukrajiny M. (18 let). U této slečny jsem od začátku až do konce celého našeho setkání nepochopila její přítomnost na kurzu českého jazyka, jelikož její výslovnost nebyla o mnoho horší nežli moje, jako rodilého Čecha. S otcem žije v Čechách pouze dva roky, a jak sama řekla: *„Mluvim tak dobře, protože sem prakticky stále mezi českými vrstevníky.“* Matku a své sestry má na Ukrajině. Otec tu má zřejmě perspektivní práci. M. navštěvuje třetí ročník soukromé ekonomické školy. V České republice se jí moc líbí, chtěla by tu zůstat natrvalo. Její plány do budoucna jsou úspěšně odmaturovat a poté úspěšně složit přijímací zkoušky na Karlovu univerzitu, obor mezinárodní vztahy. Svoji rodinu na Ukrajině navštěvuje dvakrát do roka. Zpět na Ukrajinu se vracet nechce. *„Tady jsou mnohem lepší podmínky pro život. Na Ukrajině je jídlo dvakrát tak dražší“*, říká. V Čechách má přátele z řad Čechů, avšak její nejlepší přítelkyní je také Ukrajinka, dcera jedné z mých respondentek. V CPIC by žádné změny neuskutečňovala, je zde velmi spokojená.

Dalším z řad mých respondentů byl muž N. (31 let) z jižní Alabamy z USA. Do Čech se přistěhoval se svoji manželkou, která je Češka. V Čechách žije 3 roky. Pracuje zde jako lektor angličtiny na jazykové škole a v jedné soukromé firmě.

Pracuje zde na živnostenský list. „*Je tady moc fajn, akorát je tu hrozná zima.*“ Volný čas tráví nejčastěji se svoji manželkou a společnými přáteli. Centrum navštěvuje z důvodů zlepšování svých znalostí českého jazyka. Z jeho slov jsem pochopila, že centrum je jedno z mála míst, kde hovoří česky, jelikož s manželkou doma komunikuje anglicky. V současné době se snaží získat povolení k trvalému pobytu. Jeho plány jsou zůstat, založit rodinu v České republice a nadále vyučovat angličtinu.

Poslední z mých respondentů v Centru na podporu integrace byla paní M. (54 let), která pochází ze Zakarpatské Ukrajiny. V Čechách žije společně se svými dvěma dcerami pět let. Pracovní příležitosti si v České republice sháněla vždy sama, nikdy přes zprostředkovatele. Většinou pracovala na postech uklízeček v hotelích či jako pomocná síla v kuchyni. Nyní pracuje opět jako v úklidových službách. Do CPIC dochází na jazykové kurzy. V nejednom případě využila i služeb právníka. V nedávné době byla nucena řešit závažné problémy prostřednictvím soudu, jelikož jí nebyla řádně vyplacena mzda. Tento soudní spor sice paní M. vyhrála, avšak dlužné peníze od bývalého zaměstnavatele stále neobdržela. Mluvila o dlužné částce patnácti tisíc. Na životě v Čechách paní M. nejvíce trápí velmi drahé poplatky za pojištění. To si musí každý cizinec platit vždy na dva roky dopředu. Jelikož tu žije se svými dvěma dcerami, musí odvádět peníze za pojištění i za ně. „*Je to hrozný, minulý rok jsem musela zaplatit za mě i za holky skoro sto tisíc*“, potvrzuje paní M.

Její velkým snem je dostat od státu povolení k trvalému pobytu. V první řadě však touží po tom, aby se její starší dcera dostala na Vysokou školu a úspěšně tu zakončila studia. *„Budu šťastná tehdy, až moje dcera dostuduje. U nás na Ukrajině jsou rodiče nejšťastnější, až když jsou spokojené i jejich děti“*, dodává paní M.

Ona sama nikdy neřešila žádný konflikt jak s cizinci ostatních národností, tak s Čechy. Život v České republice jí velmi vyhovuje. *„Kdo chce pracovat, ten si vždycky práci najde. U nás není práce skoro žádná. A když, tak za velmi málo peněz.“* Se službami v CPIC je také velmi spokojená, žádné změny by tu nerealizovala. *„Všichni tady lidi jsou zlatý, dělaj hrozně dobrou věc“*, dodává paní M. na úplný závěr našeho setkání.

12. Závěr

Nejprve bych si ráda odpověděla na jednu z výzkumných otázek, které jsem si kladla před úplným začátkem svého výzkumu. Tou otázkou bylo, zda nabízené služby integračních center v Pardubicích korespondují s potřebami svých klientů, migrantů v Pardubicích. Zjištěné informace mě přesvědčily o tom, že služby, které integrační centra poskytují, jsou více než dostačující a samotní klienti by žádné změny neuplatňovali. Zaměstnanci těchto center se všem snaží vyhovět či podat pomocnou ruku, pokud je to v jejich silách, během řešení nejrůznějších situací či problémů. Lidé, kteří v těchto centrech pracují, jsou na straně migrantů, jakožto lidí v bezradné situaci.

Na základně vypracování mé bakalářské práce jsem zjistila, že migranti z Ukrajiny svůj pobyt zde shledávají pouze jako dočasný. Avšak zjištěné informace během výzkumu k mé diplomové práci mě přesvědčily o tom, že všichni dotazovaní respondenti plánují svoji budoucnost v České republice. Jsou tu natolik spokojeni, i když vykonávají práci na nejtěžších pracovních postech, za které jsou podprůměrně ohodnocováni, že za svůj domov už považují Čechy.

Výzkum v Centru na podporu integrace cizinců proběhl bez problémů. Jak se zaměstnanci, tak i se samotnými cizinci jsem si pohovořila na velmi přátelské úrovni. Velký dík patří zaměstnancům centra, kteří mi s mou prací velmi ochotně pomáhali. V organizaci Most pro lidská práva jsem dle mého názoru získala více informací o samotném sdružení.

S cizinci zde byl bohužel nepatrný problém a tím byla jazyková bariéra. I přesto všechno jsem se snažila tento výzkum provést co nejpodrobněji. Během obou výzkumů jsem zjistila, že obě dvě organizace společně kooperují pouze v nejnutnějších případech. Jejich vzájemné vztahy jsou spíše neutrální, zároveň se neovlivňují.

V průběhu obou šetření jsem si pomalu uvědomovala pravý důvod činnosti Integračních center. Dle mého názoru jsou tyto organizace nesdílou součástí naší integrační politiky státu. Žijeme ve světě, kde migrace, zejména pracovní, tvoří hlavní součást našich životů.

Určitě bych také uvítala možnost navštívit integrační centrum v cizí zemi, které se zabývá stejnou problematikou a dosahuje stejné kvality. Dle mého názoru i zkušeností, které jsem díky tomuto výzkumu nabyla, není situace pro cizince v České republice vůbec příznivá. Je to dáno nejen zákony, které stát vytváří, ale i samotnou společností. Ta je vůči přítomnosti cizinců na území České republiky více než skeptická. Přitom právě cizinci pracují na postech, které jsou Čechy nejčastěji odmítány. Každý z nás by se alespoň jednou měl vžít do role cizince, který opustil svoji rodnou zem, svoji rodinu a žije v úplně odlišné zemi, kde panují jiná práva a zvyklosti a mluví se zde odlišným jazykem než je jeho mateřský. A to vše musí překlenout, jelikož sem přišel nejen za vidinou zlepšení své finanční situace, ale i třeba s nadějí na lepší život. A minimálně nadějí na lepší život má každý z nás.

13. Použitá literatura

1) BAKLÍKOVÁ Ivona, *Činnost center na podporu integrace cizinců a dosavadní zkušenosti v Pardubickém kraji*. In sborník *Aktuální výzvy v oblasti integrace cizinců*. Pardubice, 2010, 101 s.

2) BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturalismu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. ISBN 80-7325-020-9.

3) BARŠOVÁ Andrea, BARŠA Pavel. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 308 s. ISBN 80-210-3875-6.

4) BITTNEROVÁ Dana, MORAVCOVÁ Mirjam. *Etnické komunity v kulturním kontextu*. Praha: Ermat, 2008, 267 s. ISBN 978-80-87178-01-0 (brož.).

5) BITTNEROVÁ Dana, MORAVCOVÁ Mirjam. *Etnické komunity: v kulturní a sociální různosti*. Praha: Ermat, 2006, 314s. ISBN 80-903086-7-8 (brož.).

6) DVOŘÁKOVÁ, Daniela. *Nové přístupy v imigračních politikách Francie a České republiky* [online]. Brno, 2009. 121 s. Dostupné z: www.seznam.cz. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně.

7) HOFÍREK, Ondřej, NEKORJAK Michal. *Neregulární práce imigrantu v České republice* [online]. Multikulturální centrum Praha, 2008. 17 s. Dostupné z: www.migraceonline.cz.

8) *Integrační politika a integrace cizinců v ČR* [online], 2010. Dostupné z: www.mighealth.net.

9) Integrační politika v Německu [online], 2011. Dostupné z: <<http://www.bmi.bund.de>>

10) MERTENS, Otto. *Imigrační a azylová politika Německa a Nizozemí* [online]. Brno, 2006. 47 s. Dostupné z: www.seznam.cz. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně.

11) Ministerstvo vnitra České republiky [online], 2010. Dostupné z: <www.mvrcr.cz>

12) Přezkum politiky integrace cizinců ve Velké Británii [online], 2008. Dostupné z: <www.communities.gov.uk>

13) RÁKOCZYOVÁ Miroslava, TRBOLA Robert (EDS.); DALŠÍ AUTOŘI ONDŘEJ HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 309 s. ISBN 978-80-7419-023-0 (brož.).

14) ROZEHNALOVÁ, Jana. *Legální pracovní migrace Ukrajinců na Prostějovsku a jejich sociální integrace* [online]. Brno, 2007. 100 s. Dostupné z: www.seznam.cz. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně.

15) TOPOLSKÁ Miluše, *Integrace cizinců z pohledu neziskové organizace Most pro lidská práva, o.s.* In sborník *Aktuální výzvy v oblasti integrace cizinců*. Pardubice, 2010, 101 s.

16) UHEREK Zdeněk, Zuzana Korecká, Tereza Pojarová a kol. *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008, 259 s. ISBN 978-80-87112-12-0 (brož.).